

SATUL ȘI ȘCOALA

REVISTĂ LUNARĂ PENTRU
EDUCAȚIE ȘI ÎNVĂȚĂMÂNT

S U M A R U L :

<i>Dr. Grigorie Comșa</i> : O carte despre Iuliu Vuia	65
<i>Dr. C. Angelescu</i> : Problemele culturii românești	67
<i>Dr. Alexandru Roșca</i> : Copilul unic	70
<i>Dr. Dimitrie Todoranu</i> : O concepție americană despre caracter	72
<i>Ana C. Iencica</i> : Lecție de aritmetică	79
<i>Valeria Marchiș</i> : Feleacul	82
<i>Ion Chelcea</i> : Literatura monografică a satelor noastre	84

PAGINA LITERARĂ.

<i>Teofil Bugnariu</i> : Selma Lagerlöf — scriitoarea fără vârstră	88
--	----

DIN PEDAGOGIA ITALIANĂ :

<i>C. Lombardo-Radice</i> : Școlarii Alicei Franchetti (trad. Al. David)	89
--	----

CRONICĂ—REVISTE—CĂRȚI.

Cum vorbește un ministru din Anglia către învățători. — Revizuirea nedreptăților în învățământul primar. — Anularea mutărilor făcute prin anuarul învățământului primar. — O petiție în 36 de volume. — O izbândă a voinții. — Cultura de flori în Olanda. — Cartea sonoră. — Diferența dela școalele de comerț la liceu. — Record de tiraj. — Censură pentru cărțile copiilor. — Un crez al femeii. — *Constantin Iencica* : Dascăli și elevii. — *Jean Bart* : Europolis. — *Mihail Sadoveanu* : Soarele în baltă sau aventurile șahului. — *Petre Sergescu* : Les sciences mathématiques. — Noutăți cu privire la folclor.

Satul și Școala

Redactată de C. IENCICA și D. GOGA, profesori.

Correspondența pentru redacție :

Constantin Iencica Str. Mărzescu No. 21, Cluj.

Correspondența pentru administrație :

Dimitrie Goga Str. Bob Nr. 13, Cluj.

Abonamentul 120 lei pe an pentru învățători ; 150 lei pentru școale și comitatele școlare.

*

Răspândiți această revistă printre prieteni și cunoscuți. In ea se oglindesc ideele și acțiunea celor cari doresc ridicarea satelor și a școlaei primare.

*

Cine nu înapoiază, în timp de 10 zile dela expediere, exemplarul ce i s'a trimis, este considerat abonat și așteptăm costul abonamentului.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Amintiți-Vă că hârtia, tiparul și lucrul sunt scumpe ; revista se susține numai din abonamente. Trimiteți-ne deci, neintârziat, costul abonamentului pe adresa Administrației.

*

In loc de chitanță, numele abonaților se trece pe pagina a 3-a a copertei.

Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază.

*

Lucrările și revistele primite la Redacție vor fi amintite la Bibliografia acestor reviste. Rugăm revistele să accepte schimbul.

*

Domnii abonați, cărora le lipsese numere din revistă, sunt rugați să le ceară printr'o c. p. dela Administrație, str. Bob 13, Cluj.

O CARTE DESPRE IULIU VUIA

De Dr. GRIGORIE COMȘA
Episcopul Aradului

Vieța celor ce lucrează la desăvârșirea morală și intelectuală a altora este ca o evanghelie, care ca o ființă vie predică inimii și ochilor oamenilor. O asemenea vieță a avut marele luptător național și intelectual bănățean, dascălul Iuliu Vuia.

O vie recunoștință și-a asigurat din partea noastră dl revizor școlar Ludovic Ciobanu din Timișoara, care prin studiul său: „*Iuliu Vuia*“ pe 95 pagini zugrăvește cu o rară destoinicie și înțelegere, vieța și activitatea marelui dascăl bănățean. Noi înțelegem mai bine decât oricine motivele care au îndemnat pe dl Ciobanu să scrie această carte, în care cere să nu uităm oamenii cari sub scutul bisericii au muncit pentru cultivarea virtuților strămoșești.

Cum vieța lui Iuliu Vuia e o candleă care a ars la altarul bisericii strămoșești, este ușor de înțeles recunoștința noastră pentru munca dlui Ciobanu, prin care a făcut să tresară în fața ochilor noștri licăririle unei vieți de muncă și credință.

Autorul cărții ne înfățișează în culori vibrante pe dascălul care în Arad, la școala normală ortodoxă, a avut profesori pe un Ioan Roșu, Vincențiu Babeș, etc. Neștearsă va rămâne icoana ce ni-o zugrăvește autorul despre activitatea învățătoarească a lui Vuia în Comloșul Bănățean, timp de 24 ani. Găsim aici contribuțiile istorice ale dascălului Vuia despre înce-

puturile școalei din Comloș, din anul 1787 prin Oprea Grozescu. Găsim istoricul școalei până la data cea mai recentă și amam metoda de citire practică în vechime, după sistemul „az-buche“. Ni se arată și manualele folosite succesiv în școală, în diferite timpuri, începând dela Bucoavnă, Ciaslov, Catehism, Istoria Biblică și Psaltirea.

O activitate unitară și stăruitoare a dezvoltat acest dascăl în Comloș, ținând conferințe cu subiect din toate domeniile, pentru educația integrală a sătenilor. Conferințele se țineau Dumineca la sfârșitul Liturghiei, cu concursul celorlalți învățători, între cari se pomenește cu laudă Ana Aurelia Păcățian, azi soția consilierului eparhial Mihai Păcățian.

Iuliu Vuia înființase și un curs supra-primar cu caracter agricol în Comloș, având și o pepinieră, unde Comloșanii au învățat să introducă vița de vie altoită. La Săn-Nicolaul-Mare a înființat o bancă, iar în Comloș o filială a societății culturale „Astra“.

Cât timp a stat în Comloș, Duminecă de Duminecă și în zile de sărbătoare, premergând serviciului divin, el concentra în școala sa elevii cursului superior primar și pe cei ai repetiției din cursul agricol și le explica evanghelia zilei și însemnătatea sărbătorii. Părinții elevilor erau sistematic alături de aceștia, îmbărbătându-

și copiii în calea Domnului, iar când clopotul suna de începerea Liturghiei, convoiul nesfârșit de elevi și popor se îndrepta spre biserica milostivă a lui Hristos, cu încrederea în credința prin care un neam se poate mântui.

Protopopul gr. catolic Gheorghe Muntean, cu biserica pe aceeași piață cu cea ortodoxă, plăcut impresionat de acțiunea educativă a școalei lui Vuia, îl întreabă într-o zi pe acesta: Aveți ordin, Dle Vuia, să țineți, exortați elevilor?

— „Ordinul e inima mea!” îi răspunse învățătorul neamului.

Gândindu-ne la această lăudabilă activitate a regretatului Vuia, să nu credem că aceasta este toată munca lui. Nu. Ani de-arându-l a condus pelerinaje de țărani, tineret și școlari la mănăstirea Hodoș-Bodrog, ca să contrabalanseze pelerinajele catolice dela Radna. Pe vremea lui, în fiecare an, mergeau din fiecare sat câte 3-400 creștini în pelerinaj la Hodoș-Bodrog.

Ne bucurăm că dl Ciobanu găsește cuvinte de admirație pentru protopopul de azi al Comloșului Dr. Ștefan Cioroianu, care cultivă tineretul în spirit religios, așa cum a făcut dascălul Vuia.

În anul 1910, dascălul Vuia trece la pensie și se așează în Caransebeș, unde timp de 10 ani muncește neîntrerupt în toate societățile culturale. Pe vremea ocupației sârbești a Banatului, el ajunge închis în Timișoara și în Seghedin, iar scăpând de acolo ajunge secretar general al Consiliului național bănățean. Sârbii îl urăsc din cauză că el era pentru integritatea Banatului. Se refugiază la Sibiu și luptă pentru Bănat. Tot în Sibiu el pune bază „Asociației generale a învățătorilor din Transilvania, Banat și Crișana“.

La vârsta de 54 ani, după ce făcuse bacalaureatul, s'a înscris la cursul de

profesori de pe lângă Universitatea din Cluj și termină cu nota „foarte bine“. Ajunge profesor la Școala Normală din Caransebeș, unde funcționează până în 1929.

Desvoltă o activitate pedagogică-literară exemplară, publicând vreo 25 cărți didactice pentru cursul primar, precum cărți de citire, curs practic pentru limba română, geografie, constituție, agricultura, tegunicultură, etc.

Toată activitatea lui radiază de sufletul Evanghelinei lui Hristos.

A murit în 1933, ca o lumânare care se stinge după ce a ars o viață întreagă ca să lumineze altora. A închis ochii lăsând și altora pildă cum să lucreze în ogorul sufletesc al neamului. A iubit biserica, pentru că știa că ea îi deschide ușa cerească, pe care trecând va lăuda și în Cer pe Domnul Dumnezeu, care i-a dat rolul de dascăl al unui neam.

Ce amintiri mai păstrăm noi cei de azi, marilor dascăli ai neamului? În special, învățătorii de azi calcă ei oare pe temeliiile tradiției? Cei mai mulți, de sigur sunt cu biserica, ba putem zice că partea sdobitor de covârșitoare a dascălilor de azi. Dar noi am voi ca toți să fie fii buni ai bisericii. Să citească biografia dascălului Vuia și vor vedea că drumul lui trebuie să fie și al dascălilor de azi.

Mare ar fi mângâierea noastră dacă învățătorul de azi nu s'ar mărgini numai la școală. Căci întreaga viață este o școală, în care trebuie să se îndrumeze viața serioasă, cumpătată, religioasă, de forțele morale și responsabile ale spiritului.

Evocarea activității lui Iuliu Vuia este evocarea forțelor bisericii, care a știut să aline necazuri și dureri, să croiască drumuri și să susțină sufletul integral al unui neam.

GRIGORIE,

Episcopul Aradului.

PROBLEMELE CULTURII ROMÂNEȘTI.

— *Idei din conferința d-lui ministru dr. C. Angelescu, ținută la Radio* —

Venind a patra oară în fruntea ministerului culturii naționale, reluăm firul activității întrerupt acum cinci ani, în 1928.

UNIFICAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI

Problemele ce se impun astăzi atențiunii ministrului instrucțiunii sunt multe, felurite și grave.

Una din primele probleme culturale care ne-a preocupat după războiu, a fost unificarea sufletească a tuturor cetățenilor acestei țări, prin școală; căci nu trebuie să uităm că învățământul nostru până la Unire, având 4 organizațiuni deosebite, în cele 4 provincii alipite, fusese supus unor influențe culturale diferite, care au lăsat urme profunde în structura noastră sufletească, urme care slăbeau desigur conștiința noastră națională.

Alături de problema unificării învățământului, se mai punea după războiu și o altă problemă, tot atât de importantă și anume, chemarea la viață, la lumină, a tuturor celor pe cari vitregia vremurilor i-a ținut atâta timp în întunec. Era nevoie deci să răspândim cultura până în păturile cele mai adânci ale poporului nostru, cu atât mai mult, cu cât înfăptuirea celor două mari reforme de dreptate socială — votul obștesc și împroprietărirea sătenilor, — introducând masele largi ale poporului în viața politică a Statului, îl chemau să ia parte activă la conducerea țării.

Dealtfel statul democrat modern, dând oricăruia puțința să se înalțe până acolo unde munca și puterile sale îi permit, trebuie ca oricine să aibă libertatea și posibilitatea de a căpăta învățământul cel mai larg pe care țara îl poate da, căci numai astfel procedând se pun în evidență și se pot folosi toate valorile pe care țara le posedă.

O altă preocupare de căpetenie a școa-

lei românești după Unire a fost aceea de a organiza învățământul, în așa fel, în cât el să corespundă cerințelor și marilor nevoi ale țării.

S'a căutat deci să se armonizeze dezvoltarea tuturor ramurilor de învățământ. S'a căutat să se dea tot atât de mare importanță învățământului practic, învățământului aplicat ca și învățământului teoretic.

ADAPTAREA ȘCOLII LA ACTUALITATE

Pornind dela concepțiunile indicate mai sus, politica școlară, pe care am urmat-o fără nici o abatere, fără nici o șovăire, până în 1928, avea prin urmare ca scop, pe de o parte, unificarea învățământului și răspândirea lui până în păturile cele mai adânci ale poporului, iar pe de altă parte, adaptarea învățământului la nevoile României de astăzi și transformarea lui în raport cu marile achizițiuni ale științei universale.

EDUCAȚIA MORALĂ

Pe deasupra tuturor acestor deziderate, cultura și învățământul românesc în viitor, trebuia să aibă ca axă conducătoare, ca fundament al noii direcțiuni culturale date tineretului, educațiunea morală.

Într-o țară ca a noastră, unde familia și mediul social nu sunt apte să formeze această educațiune, rolul acesta revine școlii.

Școala nu trebuie numai să stimuleze dispozițiunile intelectuale ale copilului, ci ea trebuie să cultive însușirile lui sufletești, menite să formeze din copii, personalități, caractere, adevărați oameni, căci dacă cele mai multe din scăderile pe care suntem siliți să le constatăm astăzi la tineretul nostru, sunt datorite fără îndoială familiei și mediului, nu e mai puțin adevărat însă, că acestea se datoresc și marilor lacune, pe care le prezintă

ță școala noastră, din punct de vedere educativ.

Aceasta era, în trăsături generale, politica școlară stabilită în 1919 și pe care am urmat-o până în 1928.

TEREN PIERDUT.

Fără a intra în prea multe amănunte, e suficient să spun că numărul școlilor primare, care era de 11.000 în 1919, s'a ridicat la 17.000 în 1928, cu 6.000 mai multe. Numărul învățătorilor crescuse în acest timp dela 20.000 la 40.000; iar numărul elevilor, cari urmau școala primară, grație aplicării riguroase a obligativității învățământului, se ridicase numai într'un singur an cu peste 560.000.

Tot astfel și numărul adulților, cari învățau carte, ajunsese în 1926, după aplicarea legii învățământului primar, la 730.000, pe când în anul 1924 acest număr nu era decât 1.800.

Învățământul supra-primar, înființat prin legea din 1924, număra în 1928, peste 7300 de școli, cu 2000 de ateliere și cu 360.000 de elevi.

Astăzi, ne mai aplicându-se obligativitatea, aproape jumătate din numărul copiilor nu mai merg la școală; iar învățământul supraprimar cu atelierele care existau, precum și învățământul adulților, au dispărut aproape în întregime.

LOCALURILE DE ȘCOLI

O problemă de importanță capitală pentru școala primară și care me-a preocupat în timpul guvernării dela 1919—1928, a fost problema localurilor de școli.

Dela 1897 până la intrarea noastră în războiu, se clădise în Vechiul Regat aproape 3000 de localuri de școli primare. În timpul războiului însă, o mare parte din aceste localuri au fost unele deteriorate, altele ruinate complet, așa încât un mare număr de elevi erau puși în imposibilitate de a urma școala, din cauza lipsei de localuri.

Tot astfel și în teritoriile alipite, situa-

țiunea era cât se poate de precară, în ceea ce privea localurile de școli, căci stăpânitorii de altădată ai provinciilor românești, nu aveau nici un interes să se ocupe de cultura poporului nostru, ci căutau din contra, prin toate mijloacele, să o înăbușe.

REALIZĂRI IMPRESIONANTE.

Aceasta fiind situațiunea, de la 1922—1928, s'a făcut o mare efortare pentru a remedia starea dezastroasă în care se găsea învățământului nostru în ceea ce privea localurile de școale, și cum Statul nu dispunea de fonduri suficiente, ne-am adresat inițiativei particulare, spre a da Statului sprijinul pentru săvârșirea acestor mari opere de luminare a poporului.

Apelul adresat țărănimii a avut un răsunet neașteptat și a dat roade admirabile. Populațiunea rurală, sub imboldul prefectilor, al învățătorilor și al preoților, cu un avânt nebanuit, a dat obolul și munca ei pentru a clădi în toate unghiurile țării noi locașuri de cultură națională, cari vor rămâne pentru totdeauna mărturie vie a dorinței poporului de a se lumina, de a deschide ochii la o nouă viață.

S'au pus în lucru peste 7000 de localuri de școli cu aproape 14.000 săli de clasă și 1.500 locuințe pentru directori. Din aceste clădiri, aproape 1000 au rămas ne terminate și pe acele pe care intemperțiile din acești din urmă 5 ani nu le-au distrus, le găsim în starea în care le-am lăsat.

ȘCOALA PROFESIONALĂ

Dacă trecem la învățământul profesional, vedem că dela 1919—1928 s'au înființat 326 de școli de meserii, de comerț și profesionale de fete.

Dela 119 școale practice, câte erau în 1919, se ajunsese la 445 în 1928.

Astăzi, în 1933, numărul școlilor profesionale de toate categoriile prevăzute-

În buget, este de 259, prin urmare cu 186 mai puține decât acum 5 ani.

INVĂȚĂMÂNTUL NORMAL

În învățământul normal, numărul școlilor normale se ridicase dela 24 în 1919, la 105 în 1928. Astăzi el a scăzut la 57, prin urmare cu 48 mai puțin.

Dar s'a spus că sunt prea multe școli normale și prin urmare prea mulți învățători. Ori împărțind numărul elevilor la numărul învățătorilor pe cari îi avem astăzi, vedem că ne mai trebuie cel puțin 30.000 de învățători.

CE S'A FĂCUT ÎN ARDEAL

Tot astfel și chestiunea școlilor teoretice era încă o problemă de rezolvat după războiu. S'a spus în această privință că s'au înființat prea multe școli teoretice.

Situațiunea învățământului nostru teoretic după războiu era în așa stare încât înmulțirea acestor școli era o cerință națională, în special în teritoriile alipite.

La Untre, în Ardeal, noi Români nu aveam decât 4 licee — un liceu la 1 milion de locuitori — iar Ungurii, aveau 50 de licee la 1 milion de locuitori. În Basarabia nu era niciun liceu românesc, iar în Bucovina erau numai 4 secții pe lângă liceele germane.

În afară de aceasta, impulsionea ce s'a dat învățământului teoretic în primii ani după războiu, corespundea nevoiei de a forma elemente de conducere a vieții publice și a specialiștilor în diferitele ramuri de activitate; căci în Vechiul Regat războiul secerase multe vieți și rărise cadrele organismului nostru public; iar în provinciile alipite, criza era și mai mare, prin faptul că nu aveam cadre românești, dominațiunile străine căutând întotdeauna să pună barieră acestor elemente.

În ultimii ani, numărul liceelor, ca și al școlilor normale, a fost diminuat în mod simțitor.

Desigur, criza care bântuie România,

ca și celelalte țări, a avut și are o importanță capitală în această diminuare a învățământului. Pe lângă criza însăși, mai sunt și alte cauze, în prima linie, concepțiunea greșită, în ceea ce privește rolul și menirea școlii.

SĂ STĂRPIM ANALFABETISMUL

Aceasta fiind situațiunea învățământului nostru în momentul de față, sarcina ministrului instrucțiunii este foarte grea. Totuși, având o mare datorie de îndeplinit către țară și neamul acesta, în ceea ce privește răspândirea și promovarea culturii, trebuie să punem toată munca, toată energia și tot patriotismul pentru a reda învățământului strălucirea lui de altădată și a-i înlesni calea către transformare, către progres.

În prima linie, trebuie să stărpim analfabetismul, să nu cruțăm niciun sacrificiu, pentru a în câțiva ani, construind școlile de care avem nevoie, înmulțind numărul învățătorilor, stimulând energiile, făcând apel la tot ce simte româneste, să ajungem la rezultatul, ca să nu mai fie niciun copil, pe întinsul României Mari, fără știință de carte și fără să fie conștient de datoria ce are de îndeplinit către țara și neamul lui.

Învățământul post-primar va fi din nou organizat, dându-i-se o îndrumare practică regională și mai mare dacă e posibil; iar școlile de adulți vor fi reînființate, dând importanța cuvenită mijloacelor moderne de cultură, cinematografului și radiofoniei.

INVĂȚĂMÂNTUL TEHNIC

O deosebită importanță trebuie dată învățământului tehnic, învățământului practic, înmulțind numărul școlilor profesionale de toate categoriile și punând acest învățământ cel puțin, dacă nu mai mult, pe picior de egalitate cu învățământul teoretic.

Învățământul secundar trebuie readus la starea lui normală de funcționare;

iar prin examenele de selecțiune, ce se vor face în cursul studiilor, cât și la sfârșitul lor, să căutăm să selecționăm elementele destoinice, menite să urmeză mai departe în învățământul superior sau în școlile speciale.

În fine, învățământul trebuie să aibă ca axă conducătoare în dezvoltarea lui, educațiunea morală, educațiunea reli-

gioasă și educațiunea cetățenească în așa fel, încât să facem din tânără generațiune oameni în adevăratul sens al cuvântului, caractere.

În sfârșit, trebuie să ajutăm propășirea celei mai înalte forme a culturii: creațiunea literară, artistică și științifică, precum și răspândirea acestei cultură în masele populare.

COPILUL UNIC

Ocupându-ne de studiul psihofiziologic și social al minorilor din instituțiile noastre de educație corectivă, am putut constata că aproximativ 18.20% din acești minori sunt singuri la părinți, în timp ce în populația generală procentul copiilor care sunt singuri la părinți (nu au alți frați sau surori) este, după o anchetă făcută de mine, de abia 6,78%. Aceasta însemnează că, în general, copiii care sunt singuri la părinți au mult mai multe șanse, decât cei care au frați și surori, să devină infractori, vicioși, insubordonați etc., cu alte cuvinte să prezinte o conduită deviată dela normele etico-sociale. Intrucât această constatare a mai fost făcută de câțiva autori, se impune încercarea unei explicații.

Principala cauză trebuie căutată în lipsa unui mediu social adecvat. Copilul prezintă o serie întreagă de impulsuri și tendințe care-l caracterizează și care au nevoie de un mediu adecvat pentru ca să se poată manifesta și exercita în mod normal, fără o prejudiciere a sănătății sale psihice. Ori, un copil care este singur la părinți și mai ales dacă îi lipsesc și prietenii de joc, se găsește pus în condiții cu totul speciale și neadecvate. El voeste să se joace, să alege, să discute conform mentalității sale etc. Părinții caută uneori să-i servească

de tovarăși și aleargă cu el, se înhamă la o sfoară și umblă în patru labe pentru a-i servi de cal copilului, și mulează interes pentru lucruri care par să intereseze copilul, etc. Dar părinții se plictisesc repede de această corvadă și-l trimit să se joace și singur. Și chiar dacă au bunăvoință, ei tot nu pot să înlocuiască un frate sau un prieten de seama lui. Un copil cărui îi lipsește mediul adecvat, și este silit să se complacă singur, va deveni treptat un desadaptat social — mai ales dacă prezintă și predispoziții native — ursuz, egoist, mizantrop, nedisciplinat, se va complăce în reverii, autoerotism, etc.

Faptul că un copil este singur la părinți, mai face ca în psihicul lui să se desvolte un sentiment care de asemenea este defavorabil unei dezvoltări normale, anume sentimentul de inferioritate. Un copil se compară totdeauna în activitatea sa și în realizările sale, cu cei din jurul său, în mijlocul cărora trăește. Ori, comparându-se cu un adult (cu părinții) el se găsește mereu într-o stare de inferioritate văzând că nu poate să ducă la bun sfârșit lucruri a căror efectuare el o poate constata zilnic la părinții săi. Lucrul devine și mai apăsător prin faptul că părinții cer adeseori copilului lor — dintr'un amor propriu firesc părinților, — mai

mult decât îi permit putințele sale mintale, utilizând pentru aceasta de multeori mijloace severe, pedepse, privațiuni, etc. Nu sunt rare cazurile când aceste mijloace duc la un rezultat cu totul opus celui dorit: desgust pentru carte, antipatie pentru părinți, etc. Cu această ocazie menționăm că încurajările directe și stimularea prin aprobare, recompensă, etc. dau mult mai bune rezultate decât mijloacele contrare.

Copilul mai este defavorizat și pentru motivul că părinții care au un singur copil, sunt adeseori excesivi în măsurile educative. Ori sunt prea îngăduitori — din afecțiune pentru singurul lor copil — ori sunt prea severi, din dorința de a face din el un copil minune, sau în tot cazul un copil care să satisfacă vanitatea de părinte.

În consecință copiilor trebuie să li să dea oportunități pentru o reacțiune normală a instinctelor și impulsurilor, să fie activi la joc și lucru și să-și exprime emoțiile nu numai pentru a se afirma ei înșiși, ci și pentru a servi pe alții și a coopera cu ei. Sunt de foarte mare importanță, spune W. H. Burnham, din punctul de vedere al igienei mintale, relațiile sociale normale. Este mai bine, adaugă el mai departe, pentru sănătatea mintală a unui copil să rămână, să se joace, să lucreze și să studieze cu alții decât singur sau numai cu adulți. A acționa cu alții ca tovarăș sau conducător, a servi, a coopera, a aproba sau a combate, reprezintă atitudini și forme sănătoase de activitate. Copilului care e singur la părinți sau căruia i-au lipsit oportunitățile unei dezvoltări sociale, trebuie să i se dea o educație specială. Se va avea de grijă, prin urmare, ca mediul social al copilului să fie adecvat gradului său de dezvoltare psihologică. Se va da posibilitate copilului

unic să fie în societate cu copii normali de seama lui. Hotărârea Suvranului nostru de a educa pe Marele Voievod Mihai în clasă cu copii de seama lui, corespunde în totul acestor cerințe psihologice. Un copil de aceeași etate, cu o conduită normală, nevicioasă, este mai de folos, pentru o dezvoltare psihologică sănătoasă, decât un profesor bătrân, oricât de ilustru ar fi, care să-l însoțească la fiecare pas și să-l îndoaie mereu cu cunoștințe și sfaturi.

Părinții trebuie de asemenea să-și controleze și dirijeze conduita față de copil, evitând excesul de bunăvoință sau severitate. Nu vor tolera copilului orice manifestare de indisciplină sau insubordonare, dar nici nu-l vor chinui cu tot felul de mijloace pentru a-l face pe copil să realizeze mai mult decât îi permit putințele sale sufletești. În America și în alte țări din occident, sunt așa numite clinici psihologice și de orientare a copilului, unde părinții se pot adresa cu copilul lor — chiar dacă este complet sănătos; copilul este supus unui serios examen psihologic și medical și li se recomandă ce măsuri educative trebuie să ia pentru o dezvoltare sănătoasă și o formare temeinică.

Ținem să mai amintim înainte de a încheia, că pentru controlul și dirijarea eficace a activității și impulsurilor copilului, se recomandă metoda indirectă. Adică controlul să nu se facă prin represiiune și inhibiție directă ci mai degrabă în mod indirect. Astfel pentru a înlătura anumite interese sau deprinderi indezirabile nu se va proceda prin inhibiție directă sau represiiune, ci făcând să nască în sufletul copilului alte interese și deprinderi sănătoase, care să poată înlocui interesele și deprinderile pe care voim să le înlăturăm. Când voim să nu ne gândim la lu-

cruri care ne sunt neplăcute, nu ne vom spune mereu „n'am să mă gândesc la lucrul cutare“, ci vom încerca alte preocupări intelectuale care să ne distreze dela acel gând. La copii se pot înlătura deprinderile rele sau desgustul pentru o oarecare materie de învățământ, prin menajarea amorului propriu (laudă, aprobare), prin utilizarea de recompense care să prezinte interes pentru copil, să-i producă o oarecare satisfacție. Copilul va face la început cutare lucru numai pentru a fi laudat sau recompensat; cu timpul însă îl va face și fără aceste mijloace de stimulare. Acest procedeu este cunoscut în biologie și psihologie sub numele de reflex (sau răspuns) condiționat. Experimentul clasic dela baza acestor cercetări este următorul, imaginat de Pavlov: Când un câne vede sau mi-

roase mâncarea, secreția sa salivară crește. Dacă în timp ce cânelui i se prezintă mâncarea se agită un clopot, după mai multe repetări cânele va reacționa printr'o creștere a secreției salivare chiar numai la auzului clopotului, fără să i-se prezinte și hrana. O mulțime de alte experiențe foarte ingenioase s'ar mai putea cita. Importanța lor pentru educație este evidentă. Se cunosc cazuri numeroase când un copil a ajuns să aibă repulsiune pentru matematică sau altă materie de învățământ, pentru simplul motiv că profesorul respectiv a ajuns, din diferite motive, să-i fie antipatic. Și lucrul este cu atât mai păgubitor cu cât un copil poate fi deturnat, pe această cale, dela o materie pentru care este, poate, bine dotat.

Dr. ALEXANDRU RUȘCA

asistent universitar

BCU Cluj / Central University Library Cluj

O CONCEPȚIE AMERICANĂ DESPRE CARACTER

(A. A. Robak)

Există un capitol al psihologiei individuale în care se întâlnesc astăzi din nou înțelepciunea și sensul comun popular cu investigația științifică a specialistului.

Intr'adevăr, dacă ne gândim la importanța deosebită ce se atribuie caracterului în psihologia actuală și apoi o comparăm cu cea pe care o avea cu câteva decenii în urmă, deosebirea ne apare izbutoare. Inceputurile psihologiei științifice dela finele veacului trecut au avut marele neajuns de a se fi fundamentat pe principiile esențiale ale științelor naturii. Ideia mecanicismului și a elementelor simple era dominantă pe acea vreme în concepția oamenilor de știință ce se ocupau cu studiul fenomenelor lipsite de viață. Transpunerea acestora în domeniul biologic a avut ca urmare fap-

tul că toată complexitatea vieții psihice se explica ținând seamă de asociația — sau în cazul cel mai bun, sinteza — senzațiilor, elemente considerate ca date imediate ale conștiinței.

În marginile unei asemenea psihologii locul pentru caracter era ca și inexistent.

Reacțiunea față de această concepție psihologică a fost destul de violentă și s'ar putea chiar spune că, până la un anumit punct, directivele din psihologia contemporană se precizează cu multă ușurință prin diversele forme de opoziție fățișă pe care le-au îmbrăcat în raport cu concepția atomistă a vieții spiritului. Așa au apărut, de pildă, direcția psihologiei spiritualiste (a înțeleșului) lui Dilthey și curentul caracterologic din psihologia germană. În Franța tradiția spi-

ritului raționalist a întârziat apariția noilor curente vitaliste sau biologiste încât, în această țară reînnoirea a venit, în cea mai mare parte, dinspre drumul psihologiei anormale și patologice. Iar America a luat sămânța din Europa și dându-i un pământ prielnic a dezvoltat-o așa demult, încât arborele psihologiei astfel apărut, nu pare să aibă o origină exotică; totuși cunoscătorii își dau seama de strânsa conexiune și reciproca dependență dintre curentele europene și cele transoceanice.

Dar cu toate că psihologia modernă în etapa ei inițială n'a reușit să treacă dincolo de pragul vieții psihice, țărmurindu-se numai la aspectele periferice, problemele ei capitale au continuat să fie dezbătute pe tărâmul literar și filosofic.

Astăzi însă, datorită progreselor reale ale științelor vieții, chestiunile mari în legătură cu manifestările spiritului care constituiau preocuparea literaților, filosofilor și sensului comun popular, au devenit probleme hotărâtoare și pentru ființa psihologiei științifice.

Această schimbare de perspectivă care a scos pe întâiul plan al preocupărilor psihologice problema caracterului, se datorește în deosebi vitalismului sau biologismului; acesta a reușit să aprofundeze viața și să-i descopere resorturile tendenționale adânci ce-i dirijează și determină cursul.

În domeniul studiului referitor la caracter, linia inițiată de Teophrastus — trecând prin La Rochefoucauld, La Bruyère, Vauvenargues, etc., — și cea începută de cercetările fiziologice ale lui Hippokratés și Galenus ce se întinde până la contemporanul Berman — ca și cea determinată de achizițiile științifice ale psihologiei actuale, se întretaie, pentru a sublinia semnificația crucială a manifestărilor de caracter în ansamblul psihismului. De aci derivă multiplicitatea și diversitatea aparentă a concepțiilor și teoriilor despre caracter pe care le întâl-

nim înăuntrul directivelor prezente din psihologie.

Specificarea și descrierea acestor teorii ies din orbita preocupării noastre de față. Studiul lor însă și observarea pragmatică a vieții psihice — înăuntrul formelor sociale — ne silește să desprindem convingerea că *drumul drept dela natură la adevărata cultură trece prin filiera umană a caracterului*. Caracterul e piatra unghiulară a personalității, chintesența umanului în natura animalică și generatorul real al valorilor etice. El e rezultatul muncii statornice și dirijate a individualității de-a-lungul anilor în vederea dobândirii însușirilor specific umane, prin spiritualizarea crescândă a tuturor tendințelor biologice.

Cu aceasta suntem însă siliți să părăsim câmpul problematicei etice și să încercăm fundamentarea unei concepții despre caracter, plecând dela natura psihologică a ființei omenești. Căci faptul de a privi conceptul caracterului numai în cadrul doctrinelor etice e unul din factorii esențiali care zădărnicesc lămurirea lui psihologică.

Între teoriile care încearcă în psihologia actuală o precizare a noțiunii de caracter, plecând dela date strict psihologice, e și cea formulată de cercetătorul american A. A. Roback.

Roback se situează pe meridianul reprezentat de *biologiști* în psihologie, alături de nume ca W. McDougall sau R. Woodworth. Fără a reprezenta o concepție cu desăvârșire nouă, Roback înmă-nunchiază însă într'un tot o seamă de cunoștințe și date de o deosebită importanță științifică și ne sugerează directive pentru determinarea obiectivă a caracterului.

Individualitatea umană (în limbajul american „personalitatea“) e — după Roback — suma totală a tendințelor noastre cognitive (de cunoaștere), afective (de simțire), conative (de acțiune) și chiar fiziologice. Această sumă nu trebuie înțeleasă ca o adunare sau suprapunere de

însușiri și funcțiuni izolate ci ca o unitate integrată în care diversele procese psihice se întrepătrund și se stimulează reciproc. Caracterul e acea parte a individualității care rămâne în urma scoaterii însușirilor cognitive, afective și fiziologice, — el privește deci faza voluntară și inhibitorie a comportărilor individuale. Caracterul nu trebuie confundat nici cu temperamentul și nici cu inteligența deși între acestea există un raport de reciprocă dependență. În ceea ce privește temperamentul, Roback reia vechea diviziune (sanguinic, coleric, melancolic, flegmatic) care azi nu mai are o aprobare unanimă din partea psihologilor și îl consideră ca fiind suma calităților afective pe care le posedă individualitatea.

Marea diversitate de opinii referitoare la caracter este sintetizată de Roback în trei grupe distincte.

Primul punct de vedere îl reprezintă cercetătorii care consideră caracterul și personalitatea (mai bine, individualitatea) ca sinonime. Această concepție se întâlnește în special la psihologii francezi și la o bună parte dintre americani. (Roback uită să semnaleze faptul că și curentul caracterologic german identifică individualitatea cu caracterul). Intre Americani, Morton Prince de ex., susține că individualitatea cuprinde dispozițiile biologice native, impulsurile, instințele, etc. ca și complexul de însușiri câștigate și ea reprezintă, în același timp, rezervorul elementelor care prin integrare și prin accentuarea unuia sau altuia dintre aceste elemente va forma caracterul. Caracterul ar fi deci o formă mai evoluată a individualității.

Al doilea fel de a concepe caracterul se întâlnește la cercetătorii care confundă caracterul cu *characteristicul*¹⁾, deci cu factorii care creiază diferențele specific individuale, — de orice natură ar fi a-

cești factori: cognitivă, emotivă sau conativă. Admiterea unui asemenea punct de vedere întâmpină greutăți fiindcă o mulțime de moduri de comportare rămân, cu tot caracteristicul lor, fără semnificație reală și profundă pentru ființa psihică. Idiosincrasii, ticurile, de pildă, constituie particularități specifice pentru cei ce le au însă nu pot fi considerate ca făcând parte din complexul caracterului.

A treia grupă de psihologi consideră caracterul ca fiind echivalentul individualității considerată aparte de aspectul ei intelectual.

La prima vedere teoria lui Roback nu se încadrează în nici una din cele expuse mai sus. Totuși se va vedea că ea se apropie foarte mult de concepția care privește caracterul ca o formă superioară, spiritualizată a individualității biologice.

Pentru a-i da o notă distinctivă, Roback ne înfățișează caracterul ca fiind factorul esențial de diferențiere dintre om și animal¹⁾. Prin aceasta el se deosebește de acei cercetători care — ca și H. Henning — cred în existența însușirilor de caracter și la animale. S'ar părea astfel că ne găsim în fața unei concepții fundamentată nu pe psihologie ci pe etică. Omul de caracter, scrie însă Roback, nu e omul ce se conformează aparent principiilor etice, convențiilor sau legilor ci el ce posedă tăria de a-și înfrâna (*inhibă*) tendințele instinctive. Accentul e pe înfrânare, nu pe principiu. În afară de aceasta, în accepția obișnuită, caracterul are două dimensiuni, e bi-modal, adică se grupează în două categorii distincte, fără puncte de trecere: bun-rău sau slab-puternic. Acest fel de a vedea rezidă pe o eroare evidentă: pe confuzia dintre caracter și moralitate de o parte și dintre caracter și voință de altă parte.

Caracterele mari nu se mărginesc la primirea servilă a principiilor etice exis-

¹⁾ cf. A. A. Roback: Personality. Sei-art Publishen. Cambridge. 1931.

¹⁾ cf. A. A. Roback: The Psychology of Character. London. Kegan. 1927. p. 158, 449.

tențe, acțiunea lor nu se desfășoară în tipare comune și prestabilite ci ele încearcă să rupă cătușele formale habituale și să se ridice din ce în ce mai mult spre formele superioare care să îmbrățișeze umanitatea și să ajungă la normele Kantiene de conduită.

Caracterul, ca și inteligența, are o direcție liniară, continuă. După cum individuii se înscriu din punct de vedere intelectual pe o linie neîntreruptă, cu diferențe graduale, dela inteligența inferioară la cea mai superioară, tot astfel și în cazul caracterului avem de a face cu o inseriere dela lipsa complectă de inhibiție la înfrânarea cea mai înaltă, determinată — după Roback — de principiile etico-logice.

Deși Roback ține seamă de diviziunea tripartită a psihismului (cognitiv-emoțional-conativ) totuși consideră ca note în conținutul noțiunii de caracter numai unele elemente ale acestor aspecte. Definiția sa precisă a caracterului e următoarea: caracterul „e o dispoziție psihofizică continuă de a inhiba (înfrâna) impulsurile instinctive în conformitate cu un principiu regulator¹⁾”. Impulsurile native sau tendințele instinctive formează temelia pe care se zidește caracterul; ele sunt de primă importanță. Inhibiția acestora în funcție de un principiu regulativ completează elementele caracterului.

Intrucât tendințele instinctive cuprind și afectiv și conativ și întrucât inhibiția este mai mult de natură conativă iar suportul acesteia e în deliberarea cognitivă, caracterul formează sinteza acestora; latura afectivă dând condiția (tendințele), cea conativă conținutul (inhibiția) iar cea cognitivă (intelectul) colorând semnificația conținutului.

Începem cu o succintă precizare a im-

pulsurilor instinctive. Multora li se va părea poate fragilă fundamentarea caracterului pe tendințele native, date fiind controversesele referitoare la natura și numărul lor. Acest fapt nu constituie însă decât o piedecă aparentă pentru că, scrie Roback, e suficient ca studiul caracterului să se bazeze pe instinctele cele mai cunoscute și mai palpabile — cum sunt instinctul de conservare, de achiziție, al amorului propriu, combativ și sexual — așa după cum chimia de ex., lucrează cu elementele materiei, fără a le fi descoperit încă pe toate.

Tendințele instinctive nu sunt deopotrivă de puternice și din această cauză forța inhibitivă variază potrivit cu intensitatea acestor tendințe. Instinctul de conservare, de pildă e mai puternic decât cel al fetei. Încât inhibiția primei tendințe este mai simptomatică pentru caracter decât inhibiția celei din urmă.

Inhibiția nu trebuie înțeleasă ca o forță negativă și ascunsă și nu are nimic patologic întrînsa. Ea e în legătură cu o seamă de proprietăți native ale organizării nervoase. În acest punct Roback reia ideea mai veche a lui Mathes, care spunea că manifestările de caracter rezultă din inhibiția și raportul dintre creierul mare și intermediar. Aceeași idee o întâlnim azi din nou la Head, Holmes, etc. Din punct de vedere strict psihologic, inhibiția tendințelor în funcție de principiile regulative se bazează pe *sentimente*, pe complexe emotive care își iau hrana din mediul exterior, social. Aci Roback se apropie, dar se și depărtează de McDougall. Se apropie datorită faptului că și M. Dougall lasă sentimentului un loc hotărîtor în determinarea organizării caracterului, însă se depărtează prin faptul că crede că sentimentele prin universalitatea principiilor dela baza lor sunt de natură mai mult logică decât psihologică, atașându-se mai mult cunoașterii în sine decât afectivului sau tendințelor instinctive. Cu aceasta atingem nota esențială care deosebește principiul regulator de

¹⁾ cf. A. A. Roback: *The Psychology of character*; precum și A. A. Roback: *Character and Inhibition*, în M. Prince: *Problems of Personality*. N. York Harcourt. 1925 p. 7939.

tendințele instinctive: în vreme ce tendințele *particularizează*, principiile reguloare (standardul și „sanctiunile” comportării) *universalizează* în sensul că având individul ca punct de plecare, încearcă să generalizeze acțiunile acestuia îndreptându-le spre considerarea întregii umanități.

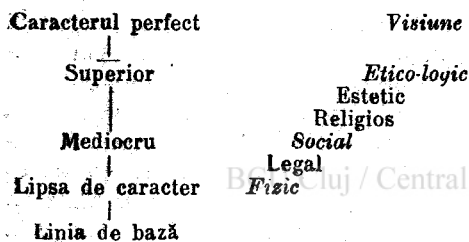
În conceptul caracterului — după Roback — avem deci: 1. tendințele instinctive, 2. inhibiția constantă a acestora și 3. principiile reguloare (stratificate în diversele sancțiuni ale conduitei).

Astfel ajungem la miezul concepției lui Roback și la contribuția sa cea mai de

seamă: tentativa de a indica mijloacele prin care se poate face schița sau „harta” caracterului. Pentru a elabora „harta” caracterului se așează pe abscisă tendințele instinctive suficiente de diferențiate prin obiectivul lor, iar pe ordonată principiile de motivare ale comportării sau principiile regulative. Ținând seamă de aceste principii regulative și mai ales de natura principiului care determină inhibiția constantă a tendințelor instinctive ale unei persoane date, putem stabili gradul sau rangul acestei persoane în ierarhia caracterului.

Spre a înțelege mai bine acest lucru îl redăm mai jos sub formă de schiță:

Principiul regulativ

Instincte	Conserv. individuală	Căutarea hranei	Achiziție	De luptă	Sexual	Amorul propriu	etc.															
Diferențierile specifice ale instinctelor după obiect	Viața	Sănătatea	Dreptatea	Libertatea	Pacea individuală	Necesități	Lux	bani	Obiecte, antichități, etc.	Informații	Fizică	Supărăciune	Luptă mintală-intelect	Etero-sexual	Homo-sexual	Direct (canal)	Derivat (telism)	Vanitatea (socială, person)	Neplăcere (re-pulsie fizică)	Căutarea gloriei-intelect	Căutarea falmei	etc.

Având această schemă în față putem obține curba de caracter a unei persoane date. În ce chip? Prin fixarea unui punct deasupra coloanei fiecărui instinct (cu obiectivările respective) și la nivelul principiului regulator sau sancțiunii care dirijează comportarea individuală în cazul acelei tendințe instinctive. De ex., o persoană dată, la tendința conservării individuale sub aspectul ei de libertate se comportă după norme sociale, la tendința achiziției culege informații din motive religioase, iar la amorul propriu caută faima din motive logice, etc. Aceste puncte care reprezintă reacțiunile inhibitive

față de diversele tendințe instinctive se unesc, obținând curba caracterului într-un caz dat. Lipsa de inhibiție a unui impuls instinctiv se notează cu un punct în dreptul liniei de bază care corespunde cu lipsa de caracter. În acest fel se notează și comportarea înfrântă prin constrângere fizică. Trebuie notat, scrie Roback, că aceiași indivizi pot fi dirijați de diverse sancțiuni pentru diferitele tendințe instinctive.

Inhibiția deși e factorul esențial al caracterului în concepția lui Roback, ea nu este totuși suficient de lămurită. Căci a înhăna o tendință pe baza unui principiu

regulator nu însemnează o *anihilare* a acestei tendințe ci poate mai curând o *canalizare* a impulsului nativ în direcția realizării valorilor concretizate în principiile reguloatoare. Așa cum se prezintă această concepție, mult influențată de vederile lui Mc. Dougall asupra caracterului, ne lasă impresia că tendințele instinctive ar fi un fel de forțe oarbe și imutabile în natura lor în vreme ce, în realitate, ele reprezintă numai potențialități înăscute cu un caracter de pronunțată generalitate și care se *specializează* odată cu experiența individuală în legătură cu anumite obiecte și situații.

Executarea comportărilor pe baza inhibiției și în limitele principiilor regulative se face prin *consistența* impulsului de acțiune. Consistența sau consecvența consistă în utilizarea unui standard-metru de acțiune atât pentru sine cât și pentru alții sau, spunând același lucru cu alte cuvinte, a înfrâna tendințele instinctive în funcție de principiul consistenței însemnează a privi propria comportare prin prisma unui spectator imparțial.

Dacă privim scara principiilor regulative observăm că ea cuprinde o gradatie dela sancțiunea fizică (ne-importantă pentru caracter) până la „rațiunile” superioare etico-logice sau viziunare. Din cauza multiplicității tendințelor și a principiilor reguloatoare — care în mod treptat tind spre acțiunile universale, nedeterminate de dispoziția subiectivă-individuală — conflictul în viața interioară este inevitabil. Poate că nici nu există caracter acolo unde nu există conflict. Esența caracterului se definește prin *deliberarea* următoare conflictului și premergătoare inhibiției. Astfel că treptele superioare ale caracterului nu pot fi atinse decât de către cei ce posedă un nivel superior de inteligență. Viziunea, deliberarea, acceptarea și asimilarea principiilor etico-logice ca norme de conduită se realizează numai în individualitățile cu o gândire superioară. După

cum, scrie Roback, Webb gășise un factor de caracter (persistența motivelor) în performanțele cognitive, tot așa există un factor intelectual în caracter.

Principiile regulative trebuiesc înțelese ca sancțiuni ale comportărilor. În deliberare apar motivele instinctive de acțiune ca și *conștiința urmării* acestora. Această conștiință a urmării este conexată de sancțiuni, de principiile reguloatoare, valori standarde ale mediului de viață. Dela frica fizică până la auto-sancțiunea bazată pe un principiu logic-etic, avem o variată gamă de comportări în care minciuna, ipocrizia — și întreaga serie de însușiri negative — au un loc mai mare sau mai mic.

Inhibiția unei singure tendințe nu este simptomatică pentru caracter. Inhibiția hotărâtoare este cea care se execută într-un grad oarecare asupra tuturor tendințelor instinctive. Dacă, prin absurd, un om ar ajunge în domeniul tendinței de conservare individuală la comportarea în funcție de normele etico-logice în timp ce celelalte tendințe au rămas pe linia de bază sau pe treapta sancțiunilor fizice, el nu posedă fără îndoială un caracter fiind lipsit de consistență.

În concluzie, teoria lui Roback se prezintă ca o *morfologie* psihologică interesantă a caracterului. Ea relevă nota de uman și spiritual care participă treptat la organizarea manifestărilor de caracter ale individualității psihice și subliniază faptul că ceea ce este propriu omului de caracter trebuie fundat pe acele principii reguloatoare care formează esența umanității și ridică barierele strămtii subiectivității individuale: adevărul, justiția, frumosul, etc.

* * *

Dacă am transpune în alți termeni concepția lui Roback, ea se impune și mai mult. Tendințele native și instinctive constituie fără îndoială pivotul vieții psihice și motivele naturale de acțiune. Dacă prin inhibiție sau mai bine, prin organizarea afectivă și conativă a senti-

mentelor aceste tendințe sunt altoite cu însușiri specific umane care determină o comportare constantă în funcție de o concepție despre lume și viață — îmbinare armonică a principiilor regulative — formarea caracterului este ca și implită.

* * *

Dar concepția lui Roback ne e prețioasă și pentru că ne prilejuește evidențierea unor calități care pentru noi formează factorii fundamentali al caracterului: *unitatea* în profunzime și suprafață și *stabilitatea* consecventă în timp.

În ansamblul psihismului fiecare tendință naturală se nizuște să ajungă la maximum de potență, creîndu-și fiecare o „etică“ — dacă se poate utiliza acest cuvânt — proprie. Ele hărăzesc încontinuu ființa psihică în care conflictul e primordial iar echilibrul subsidiar, măales pe stadiile începutului de organizare psihică. În starea încă naturală conflictul se rezolvă în favoarea tendinței mai puternice. Odată însă cu spiritualizarea tendințelor prin achizițiile culturale ale mediului, tendințele naturale sunt înfrâmate și canalizate în anumite direcții determinate de obișnuințele și principiile morale ale grupului social. Conflictul inerent tendințelor se dublează cu conflictul dintre tendințe și ambianță. Din acest conflict derivat iese caracterul ca și însușirile negative ale acestuia (minciună, ipocrizie, șarlatanie, etc.) care reprezintă „aparențe“ de conduită în conformitate cu normele etico-sociale, iar în realitate camuflări ale manifestării naturale a tendințelor. Minciuna de ex., e determinată la copil în mare măsură de frica sancționării unui act care a urmat drumul natural, la adult din nevoia parvenirii și a evidențierii persoanei proprii, la medic din motive... umanitare, la comerciant din nevoia de a câștiga, ș. a. m. d. Motivul permanent al acesteia rămâne însă tendința subiectivă-individuală ce se găsește în conflict cu mentalitatea grupului.

Odată cu evoluția individuală ideile și exigențele grupului se transformă, prin organizarea sentimentelor, din constrângeri externe (cu sancțiune fizică ar spune Roback) în constrângeri interne. Din punct de vedere psihologic ni se pare că s-a produs următorul fenomen caracteristic: individualitatea a ajuns prin elaborare intelectuală la ideea de sine și la ideea existenței lumii sociale. Mai mult, a găsit că satisfacția tendințelor se poate efectua și înăuntrul formelor și cerințelor sociale, părăsind, prin aceasta, drumul primitiv înfățișat de natură. Astfel ajungem la o *unitate în profunzime dintre idei — principii, simțire și acțiune*, care constituie fundamentul caracterului. În formele superioare de dezvoltare ale vieții psihice (la omul de știință, organizator, etc.) întâlnim apoi convingerea că realitatea socială instituționalizată în diversele valori nu numai că nu reprezintă un conflict față de natura umană, dar reprezintă tocmai *obiectivarea în forme spirituale* a substratului dispozițional și tendențional al individualității. Iar lupta contra formelor sociale învechite trebuie înțeleasă ca un efort de creație al altor forme mai superioare în care omul își va putea asigura o mai deplină satisfacere a tendințelor sale, ierarhizate potrivit cu valorile permanente ale culturii.

Acest proces de integrare al individualității merge apoi mai departe: după ce își dă seama că face parte dintr'un corp social restrâns, trece la ideea că face parte dintr'o comunitate națională mai largă și, în sfârșit, ajunge la convingerea că e o părticică din umanitate și un cetățean al lumii. Aceasta este ultima formă de spiritualizare la care poate ajunge individualitatea. Ea e atinsă de prea puțini iar figurile istorice de acest fel se pot număra pe degete.

Ideile și principiile se referă în general la lume și viață, la alcătuirea ei și la rostul acestora și formează o concepție mai mult sau mai puțin coerentă.

Unitatea în profunzime — dintre con-

ceptii, trăire interioară și acțiune — este incompletă fără unitatea în suprafață, — transversală — a vieții psihice. Nu e de ajuns ca o tendință să fi reușit să se spiritualizeze în așa fel încât comportările conexe de ea să fie determinate de sancțiuni etico-logice pentruca să putem vorbi de un caracter adevărat. Numai în cazul când toate tendințele au fost mai mult sau mai puțin spiritualizate în funcție de o concepție superioară de viață am ajuns la armonia și unitatea caracterului. Acest lucru e însă nespun de greu de atins. În mod obișnuit unele tendințe ajung pe treptele superioare ale spiritualizării iar altele rămân aproape în condiția lor animalică sau în cazuri și mai comune întâlnim pe cei care (ca și femeea de care vorbea altă dată Voltaire) „au o singură virtute, cea de a nu avea niciuna“.

Dacă la un moment dat o individualitate ajunge la o perfectă unitate în adâncime și suprafață, la o perfectă coerență dintre acțiuni, simțiri și idei, însă în momentul imediat următor această coerență se distruge prin turburările aduse de actualizarea neașteptată a unei tendințe care mână individualitatea la comportări neconforme cu concepția sa

dominantă de viață, caracterul este încă neformat, lipsindu-i stabilitatea în timp, consistența după Roback sau persistența motivelor după Webb. Fără îndoială că în viață nimic nu este rigid, imobil, care să se repete ca mecanismele din lumea anorganică; din această cauză atunci când vorbim de unitate și stabilitate în caracter nu ne gândim la acțiuni similare celor făcute de o piatră care se rostogolește în același sens și cu aceeași ușeală. Ceea ce ne dă unitatea și stabilitatea în caracter nu este o identitate obișnuită de acțiuni, căci în viață întâlnim întotdeauna manifestări complexe, variate, în funcție de cele mai felurite și neașteptate situații din ambianță, ci semnificația adâncă, fenomenologică, ce se desprinde dincolo de diversitatea aparentă a comportărilor. Pentru a pătrunde sensul unic al individualității dublată de caracter e nevoie să faci o „psihologie în profunzime“ — după adecvata expresie a lui W. Stern, — plecând dela izvoarele vieții individuale și urmându-le cursul prin toate accidentele de teren și „catarețele“ prezentate de ambianță.

Dr. DIMITRIE TODORANU
asistent universitar

LECȚIE DE ARITMETICĂ CLASA III.

Subiectul: Recapitularea (numerele mari.)

Concretizări: Clasa milioanelor.

Introducere. Copii, astăzi am venit să fac eu lecție cu voi. Fiindcă am citit în tablourile care de aveți pe perete, că sunt în clasa voastră mulți copii buni la Aritmetică, m'am hotărât să fac cu voi o lecție de Aritmetică.

Voi să țineți minte ce vreau eu să văd când mă uit în tablourile de pe peretele din stânga!

Ascultare. Acum, spuneți-mi ce-ați învățat anul acesta nou la Aritmeti-

că. Care era numărul cel mai mare cu care socoteați anul trecut? Cum sunt față de 1000, toate numerele învățate anul acesta? (mai mari). Ați băgat voi de seamă cum cresc numerele? De ex.: 10.000 de câte ori este mai mare decât 1000? Ce unități se scriu la stânga zecilor de mii? Sutele de mii cum sunt față de zecile de mii? Care sunt unitățile mai mari ca sutele de mii? Câte sute de mii sunt în-

tr'un milion? Prin urmare de câte ori sunt mai mari milioanele de cât sutele de mii? Ce unități mai cunoașteți voi din clasa milioanele? (zecile de milioane).

Numele acestui număr, ce ne spune? Sutele de milioane de câte ori sunt mai mari decât milioanele? Dar decât zecile de milioane? De ce?

Acum știți să-mi spuneți cum cresc numerele? (din zece în zece).

Pentru numerele acestea mari, ați învățat și semnele cu care să le scrieți? Cum se numesc semnele numerelor? Ce cifre noi ați învățat anul acesta? (nici una). De ce oare? Da! Toate numerele se scriu cu aceleași cifre pe care le-ați învățat din clasa I. Câte cifre cunoașteți voi?

Care este a zecea cifră? Când folosiți pe 0? (când arătăm lipsa unor unități). Ce fel de cifră e dar 0? (cifră neînsemnătoare).

Luati caietele de notițe și scrieți cel mai mare număr de unități simple! Scrieți sub el cel mai mare număr care se scrie cu două cifre.

Care e cel mai mare număr care se scrie cu trei cifre? Dacă mai adăugăm o unitate, ce număr avem? (1000). Ori ce număr de mii cu câte cifre se scrie? Scrieți acum cel mai mare număr care se scrie cu patru cifre. Dacă mai adăugăm o unitate, ce număr se formează? (10.000). Dacă un copil n'ar pricepe ușor că $9999 + 1 = 10.000$, cum l-ați lămurit?

Să ne oprim puțin și să privim șirul numerelor scrise până acum!

Pe tablă și pe caietele copiilor se află scrise numerele în felul acesta:

9

99

999

9999

Priviți la tablă și spuneți câte cifre am folosit ca să scriem aceste numere? (o singură cifră). Să vedem cum am putut face lucrul acesta. Cifra 9

din întreg șirul din dreapta, ce fel de unități ne arată în oricare număr? (u. s.)

Cifra 9 din șirul al doilea ce fel de unități ne arată? (zeci). Unde e șirul acesta față de șirul unităților simple? (la stânga). Și cum sunt zecile față de unități? Prin urmare, cu aceeași cifră scrisă în locul din stânga unităților, putem arăta unități de zece ori mai mari. Șirul al treilea de cifra 9 ce fel de unități ne arată? Și cum sunt sutele față de zeci. Cifra 9 scrisă la stânga sutelor ce fel de unități ne arată.

Ca să puteți scrie orice număr, ce secret trebuie să știți? Să mai spuie cineva. Prima cifră din dreapta oricărui număr ce ne arată? (unit. simple.) Cu orice cifră scrisă la stânga alteia, ce fel de unități arătăm? Și cu orice cifră scrisă la dreapta alteia? (arătăm unități de zece ori mai mici).

Zecile de mii cu câte cifre se scriu? Dar zecile de milioane? De câte ori sunt mai mari zecile de milioane decât zecile de mii? Cum putem arăta ușor lucrul acesta?

Fiecare să scrie la rând cifrele, începând dela 1 așa ca să formeze din ele un număr de zeci de milioane, (12345678). La ce cifră a trebuit să vă opriți? (la cifra 8). De ce? (z. d. milioane se scriu cu 8 cifre). Cum facem ca să putem citi ușor un număr mare? (il despărțim în clase de câte trei cifre). De unde începem despărțirea? De ce? Să despărțim cineva clasa unităților! Ce unități formează această clasă? Ce clasă de unități se scrie la stânga acesteia? (cl. miilor).

Să despărțim cineva clasa miilor! Ce clasă de unități a rămas la stânga numărului? Ce unități lipsese din clasa milioanele? Care clasă poate să fie necompletă în oricare număr? (clasa unităților celor mai mari).

Pauză.

În timpul care ne-a rămas, vom

socoti cu unități din clasa milioane-
lor și vom vedea — ca să știm și mai
bine — cât de mari sunt aceste nu-
mere.

Prima cifră din dreapta oricărui
număr ce ne arată? (unit. simple).

Predare. Pe vremuri, copii, au
trăit niște oameni cari făceau — în
minte — repede de tot adunări, scă-
deri și chiar înmulțiri cu numere
mari — de câte 12 cifre. Ei socoteau
cu iuteală în care din zilele săptă-
mâni a căzut în anul 1866 de ex-
ziua de astăzi (24 Noemvrie).

Eu nu vreau ca voi să fiți socoti-
tori celebri, dar vreau ca toată lumea
care vă cunoaște să spună despre voi
că socotiți și cu numere mari repede
și fără greșală.

Voi știți că la începutul lunii ace-
steia s'a sfințit catedrala ortodoxă din
orașul nostru.

Până să fie gata, au trecut câțiva
ani. De ce oare? (trebuiau mulți bani).
Pentru clădirea catedralei numai Sta-
tul a dat 54.000.000 lei. Scrieți numă-
rul acesta. Primăria orașului nostru
a dat 4.000.000. Dela creștinii buni
s'au strâns 9.000.000 lei. Până să se
întrebuințeze, banii au fost puși la
bancă. Aceasta a dat — pentru tim-
pul cât a folosit banii catedralei,
1.500.000 lei. Scrieți un milion și ju-
mătate.

Faceți și voi socoteala să vedeți cât
a costat până acum cea mai frumoasă
catedrală din tot Ardealul. Spun re-
zultatul cât mai mulți copii, (lei
68.500.000). Ce socoteală ați făcut?
Cum ați putut face atât de repede so-
coteala? (cu numerele mari socotim
tot ca și cu zecile și unițățile).

Câte milioane lipsese până la
100.000.000? (31.500.000). Să spuie
cineva tare cum a făcut socoteala?

Câte sute de mii sunt într'o jumă-
tate de milion? Dar într'un milion?
(1000×1000). Cine are 1000 de hârtii
de câte o 1000, câți bani are?

(1.000.000). Să vedem cât de mare ar
fi teancul de hârtii dacă le-am pune
una peste alta? Cele 1000 de hârtii
să le împărțim în pachete de câte 50
hârtii. Infășurăm fiecare pachet cu
o bandă de hârtie. Ce sumă trebuie să
scriem pe fiecare pachet? Câte pache-
te de câte 50 hârtii putem face din
cele 1000 de hârtii? (20). Fiecare pa-
chet cam ce grosime ar avea? (cât
un deget). Ridicați — în picioare —
caietele voastre. Teancul de hârtii fă-
cut din cele 20 pachete ar fi înalt cât
caietul vostru. Câte hârtii de 1000
sunt într'un pachet așa mare? (1000).
Ce zicem noi despre omul care are a-
tâția bani? Dar pe cel care are mai
multe milioane, cum îl numim? (mul-
timilionar sau archimilionar). Care
sunt oamenii cei mai bogați, știți voi?
(miliardarii). Dar voi poate știți și
unde sunt cei mai mulți miliardari.

Își vor fi numărat oare oamenii bo-
gați ban cu ban averea lor? (nu). De
ce? Da! Trebuie foarte multă vreme.
Copii, ca să numărăm din 1 în 1 pâ-
nă la 500.000 ne trebuiesc aproape 12
zile. — Toate zilele de lucru din două
săptămâni ar trebui să numărăm fără
înteruperi dela 8 dimineața până la
8 seara.

În câte zile am număra — dacă
n'am obosi — până la 1.000.000? (24
zile). În 24 de zile, numai până la
1.000.000!

Câte zile ne-ar trebui să numărăm
din 1 în 1 până la 10.000.000? (240
zile). Câte luni fac 240 zile? (8 luni).
Prin urmare, copii, un an întreg de
școală — fără vacanțe — ar trebui
să tot numărați de dim. până seara ca
să ajungeți la 10.000.000. Ce aveți de
zis? (10.000.000 e un număr foarte
mare). Din 1 în 1, nimeni nu numă-
ră, chiar de ar avea vreme de pier-
dut. Cum să facem, ca să numărăm
mai repede până la numere așa de
mari? (din 100 în 100 de mii). Să nu-
mere cineva cu sutele de mii. Cum

zicem noi în loc de 10 sute de mii? Să numere cineva cu zecile de milioane? Copii, cum am putea socoti ușor, câte hârtii de 1000 sunt în 100.000.000? Ce-am putea avea atât de multe ca să putem număra până la 100.000.000? (boabe de fasole). Voi ați numărat boabele dintr'un Kg. Câte sunt? (4250). Intr'un sac de 100 Kg. câte boabe vor fi? (425.000 boabe) Sacul de 100 Kg. e înalt cam cât voi și gros de abia l-ați putea cuprinde cu brațele.

Câte boabe lipsesc până la 500.000? (75.000).

Un vagon transportă 10.000 de Kg. În câți saci vom pune cele 10.000 Kg. fasole? (100 saci). Câte boabe sunt în cei 100 saci? (42.500.000). Câte boabe vor fi în 200 saci? (85.000.000). În două vagoane putem transporta numai 85.000.000. Câte milioane mai trebuiesc până la 100.000.000? Cum putem socoti în câți saci punem cele 15.000.000 boabe? (15.000.000:425.000)

Să facă cineva împărțirea! În câți saci încap cele 15.000.000 boabe? (35). Socotiți, în câți saci încap cele 100.000.000 boabe? (235 saci). Unde am putea găsi atâția saci de fasole la un loc? (la cei cari strâng fasole ca s'o trimită în țări streine). Câte căruțe pot transporta cei 235 saci până la gară, dacă într'o căruță se pun 10 saci? (18 căruțe câte 10 saci și 5 căruțe câte 11 saci). Inchideți ochii, urmăriți cu mintea șirul de căruțe și le numărați! Ce aveți de zis, copii, de numerele din clasa milioaneilor? (sunt numere foarte mari).

Aplicare. Copii, acasă să socoti singuri în câte cutii se pot pune 1 milion, 10 milioane și 100 milioane penițe. Ce trebuie să știți ca să puteți face această socoteală? (câte penițe sunt într'o cutie). Cine ne-ar putea spune? Și unde am putea găsi atâtea penițe? (la fabrică).

ANA C. IENCICA

Profesoară de pedagogie.

F E L E A C U L

(introducere)

Prin anul 1930 era descris într'o gazetă tabloul care se desfășoară ochilor când privești Clujul din dealul Feleacului. Tabloul era atât de minunat făurit, vorbele atât de măestrit înlanțuite, încât puteai, pe drept cuvânt, să zici: iată un loc, dealul Feleacului, unde se poate face intuiția extazului, iată un loc unde, desigur, nici mâncare nu-ți mai trebuie!

Tot prin 1930, într'un fel de articol reclamă, concursul de coastă de pe dealul Feleac era pus alături de marile concursuri pentru campionatele de munte ale Europei, cunoscute în lumea întreagă. Păcat că Felecanul habar n'are de-așa ceva! El își vede de treaba lui, cum a apucat din moși, strămoși. Rupt în coate și'n genunchi,

îmbucând din pâinea pe care n'are vreme s'o mănânce odihnind, pe această coastă renumită, de-oparte și de alta a șoselei, el, pe vremea piugului sau a căratului, lovește în coaste cu coada biciului, vacile istovite de greul jugului.

Lași românul, te uiți la bietele animale cum suflă îndoite de spate și te miri cum de nu se îndură milostivul Dumnezeu să le ia sufletul! Ugerul li-e stors de ultima picătură de lapte, pielea întinsă pe oase, de-ți pare că-i și tăbăcită gata.

Domnul profesor universitar I. Simionescu, vorbind într'un articol despre Feleac, îl aseamănă cu împrejurimile Iașului și remarcă „prăpastia adâncă dintre lumina orbitoare a

electricității în orașul învecinat și fumegânda lămpușoară cu gaz ce-a înlocuit de curând opașul; dintre înțelepciunea lumii îngrămădită în biblioteca universității și negura ce cuprinde încă vieța de sub acoperișul de fân bătut“.

Și în fine, poetul care-a zis:

Pe dealul Feleacului,

Merg carele Iancului...

În definitiv, dealul Feleacului e un deal ca toate dealurile. Și dacă te sui în vârful lui, evident că vezi ce se găsește împrejur. Așa și aci. Clujul e la câțiva Km. și din dealul Feleacului se vede ca o grămăjoară de căsuțe-jucării. Seara, joacă în loc o puzderie de scânteii pe care, vara, mai poți zăbovi să le privești, dar iarna te-ar îngheța vântul care stă să te sufle din loc. Nu vreau să caut vorbe meșteșugite ca să descriu pitorescul priveliștii, de teamă să nu cad în păcatul unui tânăr absolvent care a scris un biletel cam așa: ...D-le X, vă rog să fiți așa de nostim și să-mi împrumutați 20 lei...

E frumos, nu zic că nu, să vezi un oraș întreg, așa dela înălțime, să vezi cum se suie automobilele, ca niște jucării pe șoseaua ce urcă în serpentină; dar tot această șosea primește foarte multe complemente din partea șoferilor, mai ales pe vremea înzăpezilor, din partea căruțașilor cari trebuie să urce dealul, pe jos, pe lângă cai și din partea tuturor, cari se urcă pășind rar, cu spinarea încovoiată de povară și de suiș.

„Ce bine-ar fi să nu fie dealul ăsta!“... îi auzi mai pe toți Felecanii zicând.

Dacă te uiți disdedimineată, din dealul Feleacului până'n Cluj, mișună drumul de bărbați, femei și copii cu desăgii în spate. Parc-ar fi niște furnici scormonite din culcușul lor. Se duc pe piața Clujului cu câte 2—3 litri de lapte sărac, cu 4—5 ouă, cu smântână sporită într'un mod cu to-

tul neomenos, pentruca să se întoarcă acasă cu câțiva lei... încolo, către apusul soarelui.

Odată, nu de mult, un autobus ne suia la deal. Ca omul, mai ascuți ce se vorbește și prinprejur, mai ales când sunt persoane cari țin cu tot dinadinsul să fie auzite. Erau doi tineri plini de aere, doi studenți, după cum spuneau semnele de pe piept. De fapt, e interesant s'ascuți ce vorbesc studenții. Ei admirau în gura mare dealul Feleacului, uitându-se tot timpul înapoi, de-amețiseră pe toți călătorii cu impresiile lor.

Când am ajuns în vârful dealului, unul exclamă: „Uite aici un sat! Ce oameni imbecili că l-au îndosit pe coastă! Eu să am bani, ia aici în vârf, de unde se vede Clujul, mi-aș face o casă!“... Un țăran care ședea în fund, zâmbi amar și zise: „Ei, domnișorule, cum ți-ar sufla-o vântul, de numai ai vedea-o cum zboară!“...

Aci, da, în vârful dealului, se găsește satul, *Feleacul*, așezat aproape tot de partea stângă a șoselei Cluj—Turda.

Locul nu-i șes, nu-i un fel de platou cum mai ușor și-ar putea închipui cineva, nici o coastă dulce înclinată, ci-i un fel de încrețitură a pământului cu mici dealuri și văi pe unde sunt împrăștiate casele ca o mână de fasole aruncată pe-o arătură proaspătă.

Despre întemeierea satului e o poveste frumoasă cu pădure și cu tâlhari. Am scuturat tot praful de pe memoria bătrânilor, dar n'a ieșit nici o legendă. Povestea adevărată o știu mai mulți; unii mai simplă, alții mai complicată. Câteva urme, care par a adeveri cele povestite, se mai găsesc și astăzi, așa că nu va fi nevoe să încep cu vorbele: mai mincinos cine nu crede...

VALERIA MARCHIS

Inv. com. Feleac, jud. Cluj

LITERATURA MONOGRAFICĂ A SATELOR NOASTRE ȘI PROBLEMELE ÎN LEGĂTURĂ CU STUDIUL SATULUI. ROMÂNESC. MOMENTE PRINCIPALE.

II.

Desvoltări

Antonovici ar fi dus la capăt o monografie model încă din acel timp, dacă ar fi avut mediu. A rămas copleșit de povara documentară. Curentul istorist i-a fost fatal. I-a fost fatală lipsa unui mediu potrivit etnografic pe care l'a avut puțin mai târziu Victor Păcală la Budapesta. Cu toate acestea monografia comunei Bogdana însemnează un exemplu de muncă dar-nu și un moment de spirit clar văzător în problema monografică. Un singur exemplu: capitolele numeroase nu arată nimic, cu atât mai mult cele de prisos ca: „Oștenii din Comuna Bogdana cari au luat parte în războiul din 1877—1878³¹”). Păcatul acesta este caracteristic unui gen de monografie ce cuprinde material neselectat. Codin-Răuțescu țin să arate și ei în monografia *Dragoslavele*,³²) luptele din 1916, Orfelinatul. Astfel de lucrări dau la un loc amestec de accesoriu — lucruri streine de chestiune; aduc un material amorf, lipsit de claritate; (aci fiind vorba de chestiuni pur militare). În scurt lucrările de felul acestora se remarcă prin, a) *maniera romantică*; b) *lipsa de metodă*, c) *istorismul*, d) nota *didactică și patriotică*. Cercetarea adevărului nu implică numai decât nerespectarea lui prin lăsarea în umbră a părților mai puțin frumoase și, poate mai puțin curate din viața satelor, dar totuși *existente*, pentru că noi lucrăm cu realități existente: nu ne folosim nici de mirajul unei societăți mai bune și nu nesocotim părțile rele cari vor căuta să dănuiască pe dinafara hunei noastre intenții... Această notă *romantică* în cercetarea monografică apare clar în următoarele rânduri la C. R. Codin: „am căutat să iasă în relief partea curată din viața sătenilor, după cum tot astfel publicând luptele dela Dragoslavele, am urmărit ca din ele să ia pildă de patriotism și generațiile viitoare³³”).

Am subliniat aceste note caracteristice unui număr însemnat de lucrări monografice, spre a arăta cum evoluează acțiunea monografică de cercetare a satului la noi. În acest moment suntem în fața unei întregi serii de monografii, dar nici una nu se impune. Unii dintre monografiști se referă în cursul cercetărilor lor, la un program al literatului G. D. Murgur³⁴), alții la un manual al misionarului cultural la sate³⁵). C. R. Codin prin 1920 se referea în afară de dicționarele pe județe și în afară de *Marele Dicționar Geografic*, la o monografie care s'ar putea lua ca model. „Idealul ar fi ca pentru fiecare comună din România mare să se întocmească monografii la fel ca cea a *Rășinarilor*³⁶). Mai interesant este faptul că monografistul are cunoștință despre o astfel de lucrare pe care o admite ca bună, dar e departe de a o urma în faptă. Deaceia, Victor Păcală prin această împrejurare rămâne un moment culminat în evoluția noastră monografică de până acum. Nu aduce nou vre-o metodă, ci adâncește-

³¹) cf. Antonovici (op. c.) p. CLXXIV—CLXXXVIII.

³²) cf. C. R. Codin, pr. Răuțescu. Dragoslavel (1923).

³³) cf. ibid. p. V.

³⁴) în legături cu căminurile culturale ce au în programul lor alcătuirea de monografii sătești.

una și cea mai importantă, cea *etnografică*. Iată cum se explică singur: „La început“ dădusem și eu, după cum învățasem dela alții, puțină descriere fizică, puțină istorie sătească la ceamă, câteva frământări folclorice, date statistice și încă nu de cele mai de seamă, câteva frământări folclorice, apoi câteva date expuse în treacăt din viața culturală, economică, industrială și comercială a satului³⁷). „Lărgirea perspectivei mă conduse într'un domeniu aproape nou sau în orice caz prea puțin păstruns până astăzi, adică în domeniul *etnografiei* reale (înțelege: locuința, stilul de construcție etc.) ce dau după el *măsura individualității etnice*. Fără această contribuție de etnografie reală și de ornamentică, lucrarea lui ar fi fost „departe“ de a fi „completă“. „In etnografie, continuă, numai descrierile întovărășite de ilustrațiuni bune și de reproduceri fidele sunt în stare a ne prezenta realitatea exact“; apoi consideră chestiunea de o „nesfârșită complexitate“³⁸). Vom vedea mai departe cari sunt rezultatele atinse de Păcală. Progresul științific în domeniul monografic se face prin adâncirea mai mult a realității, și nu atât în schimbarea punctului de vedere stă secretul succesului, ci în adâncirea lui, după cum o dovedesc faptele. Perspectiva punctului de vedere *etnografic*, este recunoscut și amplificat de către Dl prof. G. Vâlsan într'un sens *antropogeografic*, atunci când cere „mai ales monografii de mici regiuni cuprinzând mai multe sate sau un oraș cu grupele de sate legat de el“³⁹), spre a se lucra cu *unități de gământ* cât mai întregi, surprinzând lucrurile în relațiile lor intime. Iată corectivul adus de *geograf*. Etnograful ține seamă ori-când de unul din factorii cei mai de seamă ce stăpânesc așezările omenesti, cum este cadrul geografic. El însă nu trebuie să meargă până acolo ca să *explice* geneza formelor de relief, lucru de importanță *geografică*, ci din descrierea lui să reiasă înrâurirea reliefului și în genere a cadrului cosmic asupra omului, cu tot ce aparține de mediul înconjurător. Să nu se uite că faptul principal într'o monografie este un *fapt de viață colectivă* și centrul de gravitate este acesta. Deaceia monografistul se ferește de *unilateral*, fie când este vorba de cadrul geografic ca mai sus, fie când este vorba de *trecut*. Obiectivul în domeniul monografiei sătești este undeva într'un punct de intersecție al unui complex de condiționări diverse ce numim *viață*, restul sunt fapte ajutătoare, elemente justificative ale unui fapt de o așa de mare însemnătate cum e *viața* unui sat, oraș, regiune etc.

În *desvoltare*, trecând prin cele două momente în evoluția monografică la noi: Antonovici—Păcală, admițându-și-se un corectiv în sens *antropogeografic* însemnat pentru noi și dintr'un punct de vedere metodic⁴⁰),

³⁷) cf. V. Păcală, op. c. prefața.

³⁸) cf. ibid. p. VI.

³⁹) cf. G. Vâlsan, op. c. p. II. pentru sugestii în sens etnografic, cf. de același „*O știință Nouă: Etnografia*“.

⁴⁰) Dela geografie monografistul are de învățat reprezentarea grafică, *cartografică* a diferitelor chestiuni, în special răspândirea elementelor de civilizație preconizată de *Fr. Ratzel*. (Die afrikanischen Bögen ihre Verbreitung und Verwandtschaften Leipzig, 1891., — Völkerkunde vol. I. 1849. Această metodă este susținută astăzi în Germania de *Wilhelm Pessler* (cf. *Hausgeographie von Niedersachsen* 1926, *Deutsche Sachgeographie* 1929, *Die kartographische Darstellung des Aussterbens von volkskundlichen Erscheinungen* 1930.); la noi asupra acestei chestiuni, C. Brătescu. Metoda geografică în cercetările etnografice, în Bulet. Soc. Regale Rom. de Geografie. XXXIV. pp. 145—174.

trecem mai departe. Ajungem la satul conceput ca „*unitate socială*“, la direcția *sociologică* și la punctul de vedere sociologic în tratarea monografică-sătească de astăzi. Dela monografia *descriptivă*, (monografia „material informativ“ cum se spune), la monografia „*explicativă*“, ce caută să scoată la iveală „geneza formelor de viață pe care astăzi le constatăm în ființă“⁴¹). Potrivit acestui punct de vedere se urmăresc „formele“ de viață sătească. Avem pretențiunea că trecem în monografie dela *arătarea* faptelor la *explicarea* lor. Atragem atențiunea că aparatul de investigațiune al acestei școale este complicat. Este realizarea la noi a muncii colective în sensul occidental european. Reținem totuși un fapt însemnat: că problema ce se pune aci este aceea de a determina felul în care formele actuale de viață socială, condiționează prin activitatea omenească, alte forme de viață socială“, căci, „societatea actuală se determină într-o oarecare măsură pe ea însăși“⁴²), e punctul de vedere al școalei Dlui Gusti. Concepția răspunde sociologiei și metodei sociologice în general. Avem un scop anumit: se stăruiește să se smulgă de aici concluziuni motivate sau nu, de problemele ce s'au pus până astăzi în sociologie. Deaceea satul românesc este târât astăzi în cele mai complicate probleme de sociologie.

„*Noi nu mergem la sate ca să culegem material de dragul materiului, ci ca să ne întemeem teoriile pe realitate*“, zice sociologul. (cf. *Traian Herseni*. Individ și societate în Fundul Moldovei, (*Arhiva X*. No. 1—4, p. 138). Iată unde punctul de vedere etnografic rămâne credincios sieși: căci noi culegem materialul de dragul de a-l culege și de a ne ridica totodată la observațiuni generale, având în vedere continuu materialul care ne dă posibilitatea de a ne ridica la teorie. E un pas mai departe? Monografia tinde și se desvoltă în sens *social*. După cum geograful stăruie asupra *unității de pământ*, tot astfel sociologul stăruiește asupra satului ca „*unitate socială*“⁴³). *Monografistul caută să răspundă la toate acestea printr'o concepție proprie, unde nu se înlătură nimic din ceace este folositor, din ceace se aduce nou de o școală sau alta. El trebuie să fie familiarizat cât mai bine cu toate metodele și să fie mediu în toate, realizând o monografie tipică*. Aceasta nu va micșora întru nimic desvoltarea monografiei, cu atât mai mult, când la baza ei vom avea o muncă în colaborare. Căci o examinare a situației monografice — sătești — la noi, se impune astăzi din motive cu totul excepționale. Se zice: societatea actuală (*teza*) poartă în sine propria ei negație (*antiteza*), tinzând spre o stare tipică viitoare (*sinteza*) — care supusă aceluiași fenomen, devine „teză“ pentru o evoluție viitoare. Sub acest raport privită viața satelor, cât de urgent se impune salvarea pe cale științifică a formelor de civilizație rurală, cari cele dintâi vor intra sub tăvălugul uniformizator al progresului modern! Această concepție se verifică istoric și etnografic, în felul următor: dela

⁴¹) cf. Catalogul Materialului Sociologic privitor la cercetările monografice întreprinse în anul 1929 în Com. Drăguș Jud. Făgăraș, (Buc. 1929) p. 4.

⁴²) Ibid. p. 5. Realizarea unei astfel de anchete monografice vezi-o în *Arhiva pentru Știința și Ref. Soc. X*. Nr. 1—4.

⁴³) Spusa unui neamț, venind vorba de cercetările monografice de la București, are rostul ei aici: el explică direcția noastră de monografii sociologice, prin nediferențierea medului nostru științific și îndeosebi din pricină că *etnografia* nu este așa de bine desvoltată ca în Germana (cf. *Arhiva pentru Știința și Reforma Socială X*. Nr. 1—4, p. 869.)

viața de familie a paleoliticului se trece la viața de sate în neolitic⁴⁵). În America de Nord și Europa peste viața satelor patriarhale, orașul a învins în lupta sa cu satul. Orașul a absorbit cea mai mare parte a vieții sociale sătești. În India, Indochina, China, din contră, satul este încă un organism esențial⁴⁶), iar în Europa peste viața satelor se ridică acum în unele părți o formă înedită de viață; „*orașul agrar*“): „clădiri mari cu mai multe etaje, cinematografe și teatre, biblioteci și cluburi, canalizare și lumină electrică“. Nimic nu e exclus, și una din grijile marfale contemporaneității, e să studieze actualele forme de viață rurală. De aici marea chemare a etnografiei între științe, ca depozitară a acestor forme de cultură și civilizație și ca instrument, totodată, de explicație a acestor forme de civilizație și cultură.

În concluzie se impun următoarele constatări: am lucrat până în prezent fără metodă. Lipsa aceasta de unitate metodică în acțiunea monografică nu mai poate dăinui în viitor, deaceia, în urmare stăruim pentru un plan unitar monografic. Dacă până în prezent unele științe au căutat să impue monopolul lor metodic, monografistul ia poziție independentă: recunoaște satul ca o comunitate legată de un mediu geografic și într-o legătură de continuă luptă de supremație cu el, iar ca un corolar al acestei lupte, avem un *utilaj*, un *instrumentar* de care e întovărășită în această luptă comunitatea respectivă: noi îi zicem *civilizație materială*. Prezentarea acestui utilaj în funcție de mediul înconjurător este pentru noi esențialul. Deaceia, preconizăm în viitor, monografia de metodă *etnografică*. Comunitatea respectivă mai atrage după sine din străfunduri de vreme și ca un rezultat al continuelor influențe și contacte, o *mentalitate*, arătată pe baze de material: e *culura spirituală* așa cum se va arăta în cele următoare. Monografistul va trece în revistă acum câteva planuri de monografii sătești. De aici încolo e vorba de spiritul său de înțelegere și de intuiția monografică a sa. De felul cum îmbrățișează problema; mai mult sau mai puțin personal, mai mult sau mai puțin metodic.

⁴⁵) P. Vidal de la Blach, *Principes de Géographie Humaine*, Paris 1922, p. 199.

⁴⁶) cf. *Ilie Cristea*, Moartea satului, în *Soc. de Măine*. VIII (1931).

⁴⁴) cf. G. G. Mateescu, Strămoșii noștri. (Vălenii de munte) 1927., p. 15; privind aceeași chestiune, „Le village réalise un type de communauté dépassant le cadre de la famille et du clan“ (P. Vidal de la Blache).

(Va urma).

ION CHELCEA

SELMA LAGERLÖF — SCRITOAREA FĂRĂ VÂRSTĂ

La 20 Noemvrie sufletul întreg al lumii civilizate a sărbătorit în lăuntrică închinare jubileul celor 75 ani de viață ai scriitoarei suedeze *Selma Lagerlöf*. Un prilej nou pentru a constata, că dacă trecerea fără întoarcere a vremii a nins cu zăpada însoțită a înălțimilor creștetul ființii trupești a bunicuții din Vermland, scriitoarea *Selma Lagerlöf* a rămas înafara și de-asupra timpului măsurat în fugare decenii, spirit ridicat peste vremelnicia cungerii, valoare fără scadență de termen scurt și fără vârstă de crug hotărât.

O pagină din *Selma Lagerlöf* trăiește și azi ca acum treizeci de ani, cași peste alți treizeci de-acum înainte, deșteptând aceleași rezonanțe adânci de metal nobil și pur, făcând să vibreze în sufletele cărora li se adresează, aceleași coarde ale iubirii de oameni, aceleași aspirații ale setei de dreptate, de milă, de dăruire completă și de bunătate.

Cărțile *Selmei Lagerlöf* se cer citite de toată lumea. Ele sunt însă scrise pentru copii și tineret, pentru vârstele în cari frumosul și înălțătorul nu sunt numai valori estetice dar și îndemnuri creatoare, izvoare de îndrumare sufletească și de fapte.

Căci, — să nu se uite — autoarea „*Göstei Berling*“ înainte de-a fi scriitoare a simțit în ea chemarea înăscută a îndrumătoarei și educatoarei. Paginile acestui roman care i-a deschis porțile grele ale celebrității, au fost scrise în serile cari întrerupeau munca din școală a unei învățătoare modeste și necunoscute. Ca orice om, *Selma Lagerlöf* avea desigur și ea un act de naștere. Puțin importau însă datele de pe el: 20 Noemvrie 1858, localitatea *Fryksdalen*, numele părinților. Ceeace i-a dat adevărata ei na-

ștere și identitate în cuprinsurile durabile și obștești ale lumii spirituale, a fost ceasul ce i-a adus cumuna unui important premiu literar, obținut pe întâiele cinci capitole de angelică puritate ale acestei prime cărți.

A venit apoi cuvântul de descoperire rostit de *Georg Brandes*. După el șirul romanelor de înaltă ținută („*Ierusalim*“) a legendelor creștine, a poveștilor adunate în „*Minunata călătorie a lui Nils Holgersson*“. Distincțiile au urmat ascendent până la cea mai ridicată treaptă: *premiul Nobel pentru literatură*, pergamentul de „*doctor honoris causa*“, alegerea la *Academie*.

Expresie cuprinzătoare a naturii neamului său dar în acelaș timp vioară prin care cuprinsurile sufletului uman și-au găsit glas sincer și limpede, opera *Selmei Lagerlöf* a străbătut repede granițele geografice. Azi scrisul ei este tradus în *trezeci și cinci limbi*, cele mai multe cărți îi sunt transcrise pentru scenă sau film și numai în *Suedia* opera ei a atins un tiraj de peste *două milioane* exemplare. Viața scriitoarei, este o viață într'adevăr plină și rodnică.

Taina succesului pe care l-a cunoscut *Selma Lagerlöf* nu trebuie căutată cu lampa lui *Aladin*. Câteva pagini semnate de ea te lămuresc. Este sinceritatea care-i vibrează în cuvânt, sentimentul cald al dragostei de oameni pe care-l mărturisește fiecare gând închis în corsetul frazei îngrijite, scoaterea la suprafață și întărirea a tot ce-i nobil, dătător de încredere și înălțător în om. În plânsul cotidian și tragic al existenței, *Selma Lagerlöf* caută să aducă mângâierea bunătății și-a iubirii care apropiere, sentimentul de ușurare pe care-l dă conștiința unirii și împărtășirii du-

rerilor ce apasă pe umerii slabi ai făpturii umane.

Învățătoarea care a scris „Gösta Berling“ a rămas aceeași învățătoare de oameni toată viața. Din pereții unei clase ascunse a ieșit însă în cuprinsul larg al lumii întregi, schimbând literele albe de pe tabla câtorva zeci de școlari, cu puterea de pătrundere și de înălțare sufletească a milioanele de exemplare ale cărților ei.

Retrasă în liniștea moșiei părintești din Vermland, la 75 ani de viață, Selma Lagerlöf slujește și azi credincioasă aceluiași idealuri care au încălzit-o din tinerețe. Fondul de înaltă curățenie morală și de largă umanitate ce-i respiră din scris, rămâne proaspăt și cuceritor, fiindcă el este oglinda unei covârșitoare realități sufletești. Selma Lagerlöf este una și în cărți și în fapte. Gestul ei de-a refuza orice sărbătorire cu prilejul jubileului său din 20 Noemvrie, pentru că orice ban cheltuit pe astfel de zădărnicii — atunci când el poate fi întrebuințat spre mângăierea atâtor dureri și ușurarea atâtor lip-suri, — ar măhni-o adânc, se aseamănă cu cele mai impresionante pagini pe care le-a scris, după cum ace-

laș înțeles uman îl are și hotărârea de-a oferi venitul ultimei sale cărți — căci Selma Lagerlöf nu a încetat de-a scrie nici la vârsta pe care o are — pentru ajutorarea intelectualilor refugiați din Germania.

Pe urmele învățătorului lumii, Selma Lagerlöf propovăduiește puterea iubirii. Că pentru gestul ei de dragoste de oameni i se răspunde cu ură, declarându-se în Germania boicot împotriva operei și scriitoarei care nu cunoaște nimic mai înalt decât evanghelia blândei și-a mângăierii, — ce importanță are? Cei cari vreau s'o alunge astfel, o adâncesc încă mai tare în suflete. Selma Lagerlöf a fost mai mult decât un nume cu zeci de ani înainte de apariția celor cari o tăgăduiesc azi, și va rămâne aceeași după ce ei vor dispărea neștiuți, așa cum au răsarit. Ea va trăi așa cum e firesc, chiar și atunci când ființa albă a bunicuții din Vermland nu va fi decât amintire blândă și vaporosă. Căci pentru multe generații încă, ea rămâne scriitoarea fără vârstă, așa cum pentru ochiul care le prinde lumina, stelele rămân veșnic neschimbate, fără vârstă și fără trecere.

TEOFIL BUGNARIU

ȘCOLARII ALICEI FRANCHETTI

III

Învățătoarea și școlarii la Montecca

Pentru a putea expune lucrările micilor autori țărani din La Montecca, este necesar să continuăm a mai vorbi despre Alice Franchetti; altfel ne-ar scăpa semnificația didactică a acelor documente. Cine inspiră copilul este *totul*, într'un anume fel. Aceeași originalitate copilărească, aceeași originală ingeniozitate sunt numai și numai acea spontaneitate și acea ori-

ginalitate pe care un educator a făcut-o posibilă și dacă poartă întipărirea aceluși educator.

A copilului e spontaneitatea, dar în copil este și învățătorul său; copilul își dă experiența sa, dar aceasta fiind că a trăit cu învățătorul. Aci e greșala dnei Montessori — păcat ce s'ar putea ierta, însăfârșit, la ea, dar poate puțin iertător la mulți din imitatorii ei! — asupra căruia insistăm mereu; copilul care lucră de capul său este un absurd: copilul face de capul său

cum voește învățătorul, deci. Spontaneitatea autoeducativă a copilului este aceeași spontaneitate autoeducativă a învățătorului, de care el, elevul se *contagiază*. Reface, mereu, experiența unui învățător, dacă este un învățător. Se spune: personalitatea învățătorului nu are întâietate! Palavre. Chiar simpla dispoziție a mijloacelor, asupra cărora copilul își poate exercita spiritul său de observație și de autocorectare, e un fel de a pune învățătorul, nu *contra*, ci *înăuntrul* spiritului copilăresc. Să presupunem că face copilul *autocontrolul* cu materialul didactic Montessori, care l-a descoperit și l-a fabricat, ca fiind în stare să excite experiența spontană; fiindcă ea *știe* care este experiența spontană. Și dela cine o știe? O știe *dela sine*: este experiența ei spontană de copilă, pe care ea, Montessori a iscodit-o, desfăcând-o de piedecile scolastice, cari sunt impuse din afară și deci, nu sunt experiență, ci verbalism.

Acum, fiindcă spontaneitatea învățătorului, care e oarecum prezent, până în *uneltele model* deci în lucruri (*spiritul* prefăcându-se *lucru* care trebuie să se întoarcă spre a trăi și spre a se spiritualiza în experiența copilului); zic pentruce, trebuie să dispară în școală sau în casă, reducându-se educatoarea numai la o *stearpă asistență*, în laboratorul copiilor? De ce învățătoarea nu trebuie să facă „lecțiuni” și trebuie „să vorbească cât mai puțin posibil”? Trebuie da, să vorbească cât mai puțin posibil, dacă ceea ce spune e *străin* posibilității de experiență spontană a elevului; dar ea însăși apoi nu trebuie să dispară, întrucât e c *spontaneitate umană*. Dacă citește și citește bine, cu bucurie și cu multă emoțiune o poezie, să o citească, sărmana copilă! Copiii vor simți că ea e *stăpânită* de lectură și vor fi stăpâniti și ei. De cine? de poezie? Nu, *de poezia cum o citește*

învățătoarea: și se vor regăsi în învățătoare! Dacă se plimbă cu copiii în parcul școlii la Montesca, și tace, pentru aceasta nu e mai puțin *prezentă* în sufletul lor. Se tace în mai multe chipuri. Tace, dar e senină; tace dar e radioasă de admirație pentru ceea ce vede. Nu e adevărat nicicând că un om viu tace; chiar atunci dacă nu vorbește!

Se plimbă prin parc, deci culege o floare. Este întâia viorea — zice. A vorbit deja despre primăvară.

Se plimbă în parc, iarna, într'o zi senină și friguroasă, căutând soarele cu copiii. Vrăbiile sunt de o neliniște disperată. — Li-e foame — observă. A vorbit deja de iarnă.

Sau mai bine zis, nu vorbește ea; este un elev, care culege câte ceva: o rămurea de pin cu ceva fructe mărunte pe ea, ca să aibă cu ce să arunce, din glumă, după tovarășul său, dar între timp, spre a da pe seriosul, o privește și pe măsură ce le privește le admiră; și pe un moment uită că îi serveau pentru... țintă și zice învățătoarei: — Cum se poate să fie atât de multe pe o singură plantă!

Învățătoarea acceptă observația și nu lasă să se stingă vorba. — Multe sunt distruse din numeroase cauze. D-zeu a voit ca viața plantei să nu piară și deaceia le face să producă atâtă mii de sămânțe. Dacă mii s'ar distruge, una cel puțin va rămâne în totdeauna, pentru a da naștere la o nouă plantă de aceeași specie! Un pește, nu știi, face milioane de ouă. Dar nu nasc milioane de pești, fiindcă majoritatea nu ajung să se deschidă, pentru multe cauze inimice.

Iată o *lecțiune* făcută. Dar e oare o lecțiune? Da, și nu. Este sufletul învățătoarei, care exprimă crezul și experiența sa. Spontaneitatea copilului (problema lui) a devenit spontaneitatea învățătoarei (problema ei).

Dar iată că un alt copil din mica

trupă de copii cari se plimbă prin parc observă, continuând: — Dacă s'ar deschide toate icrele de pește, apa mării nu ar mai fi de ajuns! — Ce inconștientă profunditate de observațiune! El a atins semnificația morții. *Sorei Morți Bune* a călugărului de Assisi, moartea care este și ea prezența lui Dzeu și bunătatea lui Dzeu. Învățătoarea răspunde: — Este așa, — și apoi tace gânditoare, ca și cel ce admiră marele mister, inconștientă ea însăși de profunditatea acelei observații a copilului, dar *cucerită* de acele vorbe, a căror frumusețe o simțeste: marea nu ar mai fi de ajuns. Și acum toți copiii au ochi ca să caute, fără să știe, *Viața*, marea *Viață* pe care o apără Dumnezeu, ca să rămână eternă. Și ceilalți, încetul cu încetul ea eșind dintr'o meditație (dar sunt atât de veseli și deci atât de puțin meditativi) intervin mereu în discuție.

— Tata, „rărește pădurea“, fiindcă zice că prea multe plante se ucid una pe alta.

— Vezi aici — observă învățătoarea, cum s'a îndoit această plantă ca să caute soarele, sub altele din vecinătate cari o sufocau.

O! Cum toți ochii acelor copii se îndreaptă asupra acelei plante și asupra celeilalte de acolo, pitică, intristată, muribundă, care confirmă ceea ce spusese învățătoarea! De data aceasta spontaneitatea învățătoarei a devenit spontaneitatea școlarilor. — Nici noi nu putem trăi prea mulți pe o moșie pentru că am trăi în mizerie. Unchiul Antoniu caută să arendeze alt pământ pentru a împărți familia. *Și iată că ideea lucrează dela sine!* Ideea cui? A învățătoarei și a elevelor. Aceasta e școala: *întâlnirea a două spontaneități.*

Excursionistii trec pe lângă un lan de grâu — ce de fluturi! — Zice un copil. — Da, e ca și o casă în care

mulți mănăcă degeaba! Sărmanul grău va avea de suferit! — Astfel învățătoarea face lecția de morală, legându-se, *fără premeditație*, la conversația de mai înainte.

— Este lanul lui N. M. și o parte e și bun deja, fiindcă domnul baron a pus să i-se aducă gunoiul! Fluturii vin să facă stricăciuni.

— Da, ca și cum cei ce mănăcă pe degeaba vin în casele desordonate, unde nimeni nu are grije de copii. — Și aci economia agrară și morala s'au amestecat singure, datorită școlarilor și învățătoarei.

— Dar aici e frig. Să schimbăm drumul!

— Unde este plosculița, dă-o zestre miticei¹⁾. Proverbul glumeț e aruncat de un elev mai măriceș.

— O de ce să fie mai pe jos cele mici decât cele mari? — Zice o copilă, înțepată.

— Nu, este un proverb prost, ca și proverbul cu fluturile: „Unde crește fluturii, dă-l zestre surorii“²⁾.

Dar probabil, bătrânul care a inventat proverbul, nu dorea răul surorii, ci vorbea astfel din glumă, pentru a înfiuda pe surioara care se teme că va primi puțină zestre! Și apoi gluma fu repetată până ce rămase proverbială.³⁾

¹⁾ Proverb italian (Dove c'è la borracina, d'allo in dote alla piccina. n. trad.)

²⁾ Proverb it. („Dove cresce la farfarella, d'allo in dote alla sorella“ bazat mai mult pe jocul de cuvinte n. tr.)

³⁾ Natural această scenetă de conversație cu copii este inventată de mine, după gustul meu didactic. Și mă doare foarte mult că nu sunt artist, fiindcă atunci aș umplea cu astfel de scenete toate comediile, cari sunt date spre a fi recitate de copii, transformând astfel teatrul de copii, care este până acum cel mai prost dintre lucrurile cele mai proaste! Dar realitatea nu diferă mult de invenția mea. Citez următoarele pasagii dintr'o scrisoare ce mi-a adresat înv. Rinaldi:

„In zilele frumoase, conduceam elevii mei la aer liber, observând tot ceea ce ne

Acum dacă o învățătoare poate să înrăurească atât, în scurta conversație dintr'o plimbare, să determine spontaneitatea copiilor, nu numai pricinuind-o, ci dându-i un anumit caracter (acela al propriului suflet) și ceea ce contează și mai mult, fără cea mai mică violare a originalității copilărești, interesul cel mai mare al nostru studiind acest experiment pedagogic, nu este acela de a observa, în abstract, *metodul* (ceea ce fac de exemplu toți adeptii Montessori) ci să descoperim *sufletul* celui ce inspiră experimentul, fiindcă aci este întreg secretul.

Dacă intervine preocuparea de *metod*, e ca un element turburător, care răcește școala și îi diminuează valoarea.

Încunjura, copiii însași, fără a fi întrebați, își exprimau gândurile lor și atâtea mici observații, în cât uneori le și scriau pe tablita care o duceau cu ei.

„Ii puneam să observe totul dela floarea de câmp la insectă.

Admirația mea exprimată simplu, dar cu entuziasmul celui ce se înveselește la minunile naturii, deștepta și în copii dorința și dispozițiunea de a nota și cele mai mici lucruri”.

Montessori își are asigurat locul în istoria pedagogiei pentru că a respectat copilul, ca fiind în stare de auto-educație, și cu juste observări și o tenace operă de persuasiune a determinat să se obțină dela învățători, ca să fie, copilul, cât mai puțin conturbat în inițiativa lui, neimpunându-și personalitatea lor străină pentru copiii. Dar de ce să fie înlăturată personalitatea educatoarei, personalitatea cea mai curată și mai apropiată de copil. Este poate străină? Dacă nu este aceasta, se prea poate ca *spontaneitatea copilului* să devină *întâmplătoare* și desordonată. Și câteodată chiar capricioasă și haotică.

Este un suflu al personalității morale indestructibil. Este ceea ce formează școala, chiar dacă persoana care dă impulsul școlii este departe adecă nu face ea, personal, pe învățătoarea, cum era cazul dnei Franchetti.

Pentru aceasta să studiem, nu *metodul* Franchetti, ci pe însași Franchetti.

(Se va continua)

G. LOMBARDO-RADICE

Trad. de Alexiu David

CRONICĂ

CUM VORBEȘTE UN MINISTRU DIN ANGLIA CĂTRE ÎNVĂȚĂTORI. — „Fiți plini de iubire, drepti, răbdători și perseverenți. Să aveți o idee modestă despre voi, dar o idee înaltă despre funcția voastră. Să nu treacă nici o zi, fără să învățați ceva, fie dela elevii voștri, fie din cărți, fie dela lumea în care trăiți. Hrăniți-vă sufletul citind zilnic din cărțile umane, din poezi, din istorici, din biografii: ei încălzesc inima și întăresc voia. În politică fiți alături de optimiști. Care cred că lumea poate fi ridicată și rin-

stituițiile bune și voi sunteți una din bunele instituții ale lumii”. Aceste cuvinte pot fi socotite ca adevărate table ale legii și pentru învățătorul român.

REVIZUIREA NEDREPTĂȚILOR ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR. — Pentru revizuirea tuturor nedreptăților săvârșite în învățământul primar și reîntrarea în legalitate, d. prof. dr. C. Angelescu, ministrul instrucțiunii, a luat următoarele hotărâri:

În fiecare județ se va institui câte o

comisie compusă din inspectorii respectivi de circumscripție, revizorul școlar al județului și un membru al corpului didactic primar, delegat de asociația generală a învățătorilor, care va cerceta toate cazurile în cari numirile, transferările și detașările s'au făcut contra prevederilor legii.

În același timp va funcționa și la minister o comisie centrală, căreia îi vor fi supuse toate cazurile examinate anterior de comisiile județene.

Toate cercetările vor trebui să fie terminate până la 15 Ianuarie 1934.

ANULAREA MUTĂRILOR FĂCUTE PRIN ANUARUL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI PRIMAR. — Prin anuarul învățământului primar, în anumite localități și regiuni, membrii corpului didactic primar au fost mutați din locurile lor, unii cu posturi, alții fără posturi și printr-o simplă decizie ministerială au fost fixați la locurile unde au fost schimbați, socotindu-se aceasta ca o transferare definitivă.

Cum situația membrilor corpului didactic primar nu se poate schimba de drept și de fapt decât cu îndeplinirea formelor legale, dl dr. C. Angelescu ministrul instrucțiunii, a dispus anularea tuturor mutărilor făcute prin anuar, iar cei mutați vor funcționa anul acesta ca detașați la locurile pe cari le ocupă.

Locurile acestea se vor publica vacante conform legii.

O PETIȚIE ÎN 36 DE VOLUME. — Învățătorii englezi au înaintat guvernului o petiție prin care cer să revină asupra recentei scăderi a salariului, cu 10 la sută. Această petiție are peste 200 mii iscălituri și cuprinde 36 volume respectabile.

O ÎZBÂNDĂ A VOINȚII. — Miss Helen Keller, sosită de curând la Londra, este cunoscută în toată lumea pentru modul cum a știut să-și înfrângă infirmitățile. Ea s'a născut surdă și oarbă. Totuși, cu ajutorul metodelor moderne,

Helen Keller a învățat să vorbească corect — vorbește fără să întrebuițeze nică o expresiune familiară sau convențională.

Energica infirmă scrie în trei limbi și a publicat chiar unele cărți. Volumul „Helen Keller în Scoția“, apărut de puțin timp, descrie peisajii scoțiene cu atâta lirism și în același timp cu atâta exactitate, în cât nimeni n'ar putea crede că nefericita autoare este oarbă.

Miss Keller se va reîntoarce în Scoția, unde are numeroși prieteni.

De o înfățișare simpatică, cu părul sur și ondulat ce încadrează armonios o față cu trăsături regulate, Helen Keller, în timpul unei conversații ține persoana cu care se întreține de mână sau de braț, pentru a-i prinde vibrațiunile; ea pare că se uită drept în ochii interlocutorului și are un surâs straniu, lipsit de tovarășia privirii.

CULTURA DE FLORI ÎN OLANDA. —

De câțiva ani cultura de flori în Olanda a luat un avânt considerabil. Exportul de flori din această țară, care în 1928 era de 3.458.888 kilograme, s'a urcat în 1931 la 6.362.851. În afară de aceasta în același an Olanda a expedit în străinătate 45.974.738 kilograme de cepe și bulbi, destinate plantațiilor florale.

Pare dintru întâi oarecum paradox, ca o țară ca Olanda, situată la Nord, să fi dat o extindere atât de mare culturai florale. Evident că un asemenea rezultat e datorit unei organizații metodice, pe care ar trebui s'o imite țările meridionale, mai favorizate de situația lor geografică decât Olanda.

CARTEA SONORĂ. — deocamdată numai pentru specialiștii în fonetica experimentală, a fost imprimată la Paris și sunt speranțe că în curând se vor pune în comerț cărți în care autorul ne va vorbi. Norocul celor leneși la citit, care nu vor mai avea nevoie decât de un bun patefon.

DIFERENȚA DELA ȘCOALELE DE COMERȚ LA LICEU. — Absolvenții școalelor superioare comerciale vor da acest examen la următoarele materii după programa liceului:

1. Religia: materia din clasele 5, 6, 7.
2. Limba Română: genurile literare (istoric, epic, didactic, liric, dramatic, oratoric) și istoria literaturii românești din cl. 6 și 7-a.
4. Elina: materia din cl. 6 și 7.
5. Franceza: materia din cl. 6 și 7.
6. Istoria: universală (antică, medie, modernă, contemporană) și o Românilor.
7. Filozofia: materia din cl. 6 și 7.
8. Matematici: geometria plană și în spațiu, trigonometria și cosmografia.
9. Șt. Naturale: anatomia și fiziologia omului (cl. 6) noțiuni de biologie generală (cl. 7).
10. Higiena: materia din cl. 7.

Cei reușiți la acest examen de diferență se vor putea prezenta la bacalaureat.

RECORD DE TIRAJ. — Societatea engleză pentru răspândirea *Bibliei* a vân-

dut în anul 1932 — 10.617.470 exemplare. Nici o carte n'a atins vreodată un asemenea tiraj și nu e tradusă în atât de multe limbi: 667.

CENSURĂ PENTRU CĂRȚILE COPIILOR. — La Londra s'a format o societate de scriitori pentru cenzurarea cărților pentru copii, deoarece s'a constatat că părinții, în cea mai mare parte, n'au nici priceperea și nici gustul necesar ca să le recomande numai cărțile bune.

*

Intr'un congres care a avut loc la Chicago, cinci mii de delegate din toate țările, au elaborat următorul crez al femeii

„Cred în mine însumi și în destinul meu. Cred că se găsește de lucru pe acest pământ și pentru mine și că sunt capabilă să muncesc. Nu vreau da voie amărăciunii, descurajării și învingerii să umbrească viața mea și să mă blazeze în drumul meu. Vreau să lupt în lupta cea dreaptă, să urmez până la capăt cursa și să-mi păstrez credința.

Cred în mine însumi și în destinul meu. Înainte!“

CĂRȚI — REVISTE

Constantin Iencica: „Dascăli și elevi“. Inspectorul dela Cluj și directorul revistei „Satul și Școala“, cea mai mare și mai bună revistă școlară de azi, a dat la lumină o antologie, care este oarecum o continuare a unei alte antologii apărute în trecut și intitulată „Luminătorii satelor“.

În această antologie sunt adunate o serie de bucăți din literatura actuală a scriitorilor noștri, cari au înfățișat scene înălțătoare din viața de apostoli a dascălilor sau fixând emoții și crâmpene, fericit redată, din viața elevilor de școală, au creat pagini cari ne sunt scumpe nouă celor ce funcim pe acest ogor, pe cari pagini; și autorul cărții la închină

învățătorilor ca să le întărească credința în rostul lor sublim și să le procure cîmpe de mîngăere.

În bibliotecile învățătoresți și școlare cartea aceasta trebuie așezată la loc de cinste. (*Plaiuri Hunedorene*), No. pe Sept. 1933.

Jean Bart: *Eurapolis, roman, Editura Adevăruț, 397 pag. 80 lei.*

Cunoscutul scriitor Jean Bart (Eugeniu Botez) a cărui moarte am înregistrat-o și noi cu adînc regret, a fost în anii tinereții marinar și viața aceasta l-a vrăjit în așa măsură, încât tot scrisul său din: *Datorii uitate, În Delta, Peste Ocean, Prințesa Bibița și Schife marine*, e legat de viața apelor. Ultima sa lucrare, *Eu-*

opolis, este povestirea tragică a vieții lui Nicola Marulis, vechi marinar și a copilei sale, Evantia.

Cu conștiința apăsată de o crimă, ispășită în Guyana franceză, Nicola Marulis vine la Sulina, lângă un frate, Stamat Marulis, care-l credea de multă vreme mort. Cea dintâi scrisoare din partea lui Nicola umple de nădejdi pe Stamat Marulis și toată lumea portului crede că „Americanul“ va aduce cu sine averi fabuloase. Dar Nicola Marulis n'a duce decât taina păcatului său și o minune de fată care, cu frumusețea sa exotica și cu bogăția care exista numai în fantezia oamenilor, atrage în jurul său pe toți ofițerii de marină. După peripeții care dau prilej autorului să ne înfățișeze viața portului în ceea ce avea mai caracteristic, destinul se încheie tragic pentru Nicola și pentru Evantia și primul coboară în mormânt ca cel din urmă contrabandist iar Evantia cu tinerețea pângărită. În urma ei „măica negresă, copila Evantiei, înfiată de Miss Sibyl, creștea drăgălașă, cafenie ca o păpușă de șocolată. La început copiii, mai toți bălană, n'o primeau în jocurile lor. Ea se spăla mereu, ca să devină albă și adesea plângea de nezac că n'are bucle blonde și că lumea și spune „țiganca“.

Acțiunea n'are amploarea unui bun roman iar stilul este pe alocuri prolix. Totuși povestirile din Europolis constituie o lectură agreabilă. D. G.

MIHAIL SADOVEANU: *Soarele în bălta sau Aventurile Șahului*, Ed. Adevărul, 138 pag. lei 50. Noua carte a dlui Sadoveanu conține câteva delicioase povestiri în legătură cu o partidă de șah, organizată la conacul boierului basarabean Temistocle Cantaraga, nu chiar atât de iscusit la jocul șahului pe cât de strașnic cunoscător și povesteaș al celor mai încântătoare întâmplări privitoare la acest minunat joc.

Cartea interesează pe cititor în gradul cel mai înalt. Șahiștii noștri vor fi mân-

dri că pasiunea lor a inspirat dlui Sadoveanu această operă, în care darul său de povestitor a atins o culme dincolo de care ți-e greu să crezi că s'ar mai putea crea, dacă n'ar fi vorba de dl Sadoveanu, care răsfată pe cititori, oferindu-le an cu an minunate comori ale literaturii românești.

Și profanii în ale șahului vor avea în-doit folos: se vor bucura de farmecul lecturii și vor dori să cunoască și ei acest joc al tăcerii, prielnică gândurilor și simțirilor care înobilează pe om. D. G.

Învățatul nostru matematician Dr. Petre Sergescu, profesor la facultatea de științe din Cluj și corespondent al „Societas Scientiarum Varsoviensis“ cunoscut și cetitorilor noștri, Dsa fiind colaboratorul revistei: *Satul și Școala*, a scos la Paris, de sub tipar, în franțuzește, o extrem de interesantă lucrare intitulată:

„*Les sciences mathématiques*“ (Éd. Denoël et Steele, 1933; 184 pag.)

Lucrarea nu interesează numai pe specialiști, ci și pe toți aceia cari vor să fie în curent cu evoluția gândirii omenești.

Lucrarea aceasta pentru noi, prezintă o negrăit de mare importanță și o mândrie națională, prin faptul că profesorul *Sergescu*, învățat Român, a fost singurul străin, admis să colaboreze, alături de doi mari matematicieni francezi, la Opera mare intitulată: „*Tableau du XX-e siècle*“.

Activitatea sa științifică deosebită a atras de mult atențiunea străinătății. A fost și este invitat la diferite societăți și congrese internaționale de matematică; apoi să ție conferințe științifice la Montpellier etc., etc.

Despre Dsa ca om de știință de mare valoare, ne vom ocupa pe larg cu ocazia inaugurării în această revistă a „*Galeriei oamenilor noștri de valoare, în domeniul științei, artei și școlii*“.

Lucrarea sa „*Les sciences mathématiques*“ este împărțită în 6 mari capitole.

În cap. I, autorul se ocupă de generalități referitoare la moștenirea sec. XIX-lea, privind prin prisma matematicianului. Istoria matematicilor dovedește că geniul francez este în mod deosebit înclinat pentru știința lui Arhimede și Euclide.

Cu excepția primelor decenii ale sec. XVIII, în celelalte epoci a predominat spiritul științific al geniului matematic francez. Prima caracteristică a sec. XIX matematic e „*elanul general spre știință, democratizarea ei și drept consecință: numercașe lucrări științifice*“.

A doua caracteristică: *marea specializare* Sec. XIX, secolul fizicii matematice și a teoriei funcțiilor mai are și o altă caracteristică: aglomerări de numeroase rezultate nouă, care de fapt împiedecă dezvoltarea normală a matematicilor.

Matematicienii sec. XIX iau o atitudine critică față de știință și creează numeroase reviste științifice de specialitate, organizează congrese matematice, naționale și internaționale.

Cap. II are o importanță deosebită pentru că se ocupă de matematicianul și filosoful H. Poincaré, nume întâlnit în toate ramurile matematicilor contemporane.

„Este o apariție dintre cele mai extraordinare ale matematicilor, de a lungul veacurilor“.

Regretăm că din lipsă de spațiu, trebuie să enunțăm doar titlurile celorlalte capitole și anume:

Analiza matematică și teoria funcțiilor; Geometria și Astronomia; Mecanica și Fizica matematică.

Ni se pare extrem de interesant cap. ultim în care se ocupă de *Filosofia și istoria matematicilor.*

Lucrarea prof. Sergescu este completată cu un index bibliografic foar-

te interesant, cu minunate fotografii, de a le lui Poincaré, Painlevé, Montel care e și directorul onorar al seminarului de matematică din Cluj, etc., etc., etc.

Lucrarea o recomandăm tuturor care sunt îndrăgostiți de matematici și doritorilor de a parcurge drumul bătătorit de gândirea omenească în evoluția ei minunată spre excelsior.

Dr. OD. APOSTOL

NOUȚĂ CU PRIVIRE LA FOLCLOR. — A apărut „*Culegătorul*“ — revistă etnografico-folclorică, organul Arhivei dela Muzeul Etnografic din Cluj. Colaboratorii perfanenți ai acestei Arhive o primesc gratis, iar cele mai bune culegeri ale lor, se tipăresc. Astfel în numărul de față s'au tipărit trei din cele mai bune răspunsuri la chestionarul *Obiceiurile de Crăciun*: primul este al inv. Ioan Moldovan din com. Mihai Vițeazu, jud. Turda, al doilea este al inv. Ioan Popescu din com. Valea Anilor, jud. Mehedinți și al treilea este al elevilor normalști Chițu Ioan și Termentu Alex. din com. Breaza de sus, județul Prahova. În numărul viitor al revistei vor fi tipărite alte răspunsuri, socotite printre cele mai bune.

În acest număr se mai dă și numele tuturor colaboratorilor (cu comuna respectivă) ce au trimis materiale de folclor Arhivei dela Muzeul Etnografic din Cluj și ar fi de dorit ca și în viitor să ia parte la salvarea materialelor acestora de folclor cât mai mulți și din cât mai multe părți, ținând legătură strânsă cu Arhiva dela Muzeul Etnografic din Cluj (Grădina Bărnățiu 1).

Făcând un nou apel către colaboratorii noștri, îi rugăm ca cei ce cred că ne vor fi colaboratori statornici și pe viitor, să ne ceară revista printr-o carte poștală.

Din cauza aglomerării tipografiei cu lucrări pentru propaganda electorală și cu lucrări urgente în vederea sărbătorilor, apărem cu întârziere.